

ДОКЛАД
ЗА ГОРИТЕ
С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ
НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТП „ДГС ВЪРБИЦА”

ГОРИ С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТП ДГС "Върбица"

Проучването се извършва във връзка с определяне на горите с висока консервационна стойност (ГВКС) за територията на ТП ДГС Върбица в изпълнение на принцип 9 от Национален FSC стандарт на България FSC-STD-BGR-01-2016 V-1, „ВИСОКИ КОНСЕРВАЦИОННИ СТОЙНОСТИ“. Инвентаризацията и проучванията се извършват съгласно указанията на Националното ръководство за определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България, актуализирана версия, октомври 2016 г.

В Националното ръководство е дадена дефиниция за ГВКС, включваща в себе си шест различни характеристики на гората или комбинации от тях, които определят нейната консервационна стойност. В общ план Ръководството дава и насоки за управление и стопанисване, които ще запазят или повишат тези консервационни стойности.

При разработката на настоящия документ, екипът се е водил изцяло от определенията, праговете и оценките посочени в Националното ръководство. Съответните дефиниции са адаптирани конкретно за земите и горите от горските територии, управлявани от ТП „ДГС Върбица“. Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разписани конкретно и съобразно спецификата на горите и начина им на управление на проучваната територия.

Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на горското стопанство. Инвентаризацията на ГВКС, свързани с наличието на редки, застрашени и изчезващи видове е продължителен процес излизащ извън рамките на един сезон. Препоръчва се базата данни за разпространението на тези ВКС да бъде постоянно актуализирана от персонала въз основа на периодични техни наблюдения.

ТП „ДГС Върбица“ управлява територия от 19161,00. ха горски територии.

Държавно горско стопанство “Върбица” носи името на гр. Върбица – административен център на община гр. Върбица, Шуменска област.

Горите на горското стопанство се намират в югозападната част на Шуменска област и граничат на север с държавно горско стопанство “Велики Преслав”, на изток - с държавно горско стопанство “Смядово”, на юг - с държавно горско стопанство “Садово”, на югозапад – с държавно горско стопанство “Котел” и на запад – с държавно горско стопанство “Тича”. Горите и земите от горския фонд, в района на дейност на държавно горско стопанство “Върбица” са разположени на част от територията на община гр. Върбица, в землищата на гр. Върбица и селата Крайгорци, Чернооково, Божурово, Станянци, Нова Бяла река, Бяла река, Тушовица, Маломир, Менгишево и Кьолмен.

Районът на горското стопанство е обхванат от сравнително гъста шосейна мрежа, която свързва всички населени места, като в посока север – юг преминава главния път от гр. Шумен, през Велики Преслав, Върбица и Върбишкия проход, за гр. Карнобат. Град Върбица

и с. Менгишево са разположени на този път, а останалите села са свързани с асфалтирани шосета, които се отклоняват от него. По важни горски пътища, свързващи населените пунктове на горското стопанство и горски обекти са: местността “Курорта” – отдел № 3; местността “Курорта” – местността “Кольов гроб”; с. Бяла река – местността “Голиат”.

Изброените шосета, заедно със съществуващите чакълирани горски пътища, осигуряват нормални условия за усвояване на лесосечния фонд и провеждането на залесителни и други горскостопански мероприятия на територията на горското стопанство. Телефонни линии свързват всички населени пунктове в района, което улеснява административната и горскостопанска дейност на горското стопанство. В района на гр. Върбица се получава и недостатъчно силен сигнал на GSM оператор.

Седалището на горското стопанство е гр. Върбица.

Горското стопанство административно се числи към Регионално управление на горите гр. Шумен и Североизточно държавно предприятие гр. Шумен.

Разнообразието на релефа, почвените характеристики и климата обуславят значително биологично разнообразие. Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като поддържат богат растителен и животински свят и имат важни водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции.

Основната част от горите на територията на ТП „ДГС Върбица” са включени в различните категории ВКС. В някои случаи един и същи подотдел попада в повече от една консервационна стойност. Това прави гората в този подотдел особено значима за поддържане и повишаване на всички идентифицирани консервационни стойности. В такива случаи се прилагат препоръките и ограниченията за стопанисване и мониторинг, които имат най-строг режим по отношение на прилагането на горскостопанските дейности.

По време на процеса на идентификация на ГВКС за територията на ТП „ДГС Върбица”, екипът работи в тясно сътрудничество с ръководството на горскостопанската единица. Ръководният състав е преминал теоретично обучение за основните принципи по прилагането на методиката на Националното ръководство по определяне, управление и мониторинг на гори с висока консервационна стойност.

През периода на проучванията са проведени консултации с представители на местните власти и сдружения за определяне на значимите за местните общности горски територии и съгласуване на режимите за стопанисване. По време на срещите те са информирани за проучването и за основните принципи на горите с висока консервационна стойност и е потърсено тяхното мнение относно възможностите за прилагане.

Препоръчително е при промени в новия горскостопански план на ТП „ДГС Върбица” да се интегрират резултатите от изследването и препоръчаните горскостопански мероприятия в него. Това ще допринесе за по-добро и екологосъобразно стопанисване на горските екосистеми в района.

ВКС 1. РАЗНООБРАЗИЕ ОТ ВИДОВЕ

При определянето на тази ВКС се прави оценка на управлението на ТП „ДГС Върбица”, свързано с опазването на биологичното разнообразие и защитените територии и зони. Извършва се инвентаризация на важните за района видове с природозащитна стойност, както и въздействието на лесовъдските дейности върху тях и техните местообитания.

На национално ниво в ръководството за страната са определени следните компоненти:

- Защитени територии и защитени зони
- Застрашени, изчезващи и ендемични видове
- Критични концентрации на видове

ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

В България за ГВКС се смятат всички защитени територии, както следва:

1. Земи и гори от горските територии (ЗГГТ) в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;

2. ЗГГТ в природни паркове попадащи в зони предназначени за опазване на биологичното разнообразие определени с плановете за управление или паркоустройствените проекти по реда на Закона за горите (ЗГ);

3. ЗГГТ в природни паркове които нямат устройствени документи;

4. ЗГГТ попадащи в защитени зони обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

На територията на ТП „ДГС Върбица” има обявени две защитени територии (ЗТ), които отговарят на т.1 от ВКС 1.1. По смисъла на Закона за защитените територии, категориите ЗТ това са поддържания резерват Момин град и защитена местност Червен божур.

С цел опазване и поддържане на вековна букова гора със ЗАПОВЕД № РД-375 от 15 октомври 1999 г. на Министъра на околната среда и водите е прекатегоризиран резерват Момин град землище на с. Бяла река, община Върбица, област Шумен, обявен със Заповед № 665 от 3.V.1960 г. на Главно управление на горите в поддържан резерват със същото име.

Поддържаният резерват Момин град включва: Отдели: 54-в (част) с обща площ 10,9 ха по лесоустройствен проект от 2011 г. на ТП „ДГС Върбица”.

До утвърждаване на план за управление на поддържания резерват Момин град, се разрешава извършване на следните дейности в неговите граници:

- извеждане на санитарни сечи при съхнене на повече от 5 % от дървостоя;
- изваждане на паднала маса в резултат на природни бедствия;

- използване на биологични средства за растителна защита.

Управлението на поддържания резерват се изпълнява от РИОСВ Шумен.

С цел опазване на растителни съобщества с участието на червен божур (*Raconia peregrina*) със ЗАПОВЕД № РД-311 от 30 май 2006 г. е обявявена защитена местност “Червен божур” в землището на Върбица, община Върбица, област Шумен. Защитената местност включва имоти с номера 000530, 000528 и 000526 съгласно картата на възстановената собственост за землището на Върбица, ЕКАТТЕ 12766, община Върбица, област Шумен, с обща площ 120,525 дка.

В границите на защитената местност се забранява:

- ловуване;
- палене на огън и бивакуване;
- проучване и добив на полезни изкопаеми;
- строителство, както и поставяне на преместваеми обекти и съоръжения;
- преминаване на превозни средства, с изключение на такива, осъществяващи охранителни, горско-стопански и противопожарни дейности;
- дейности, които могат да доведат до увреждането и унищожаването на екземпляри от червен божур и други растителни видове, участващи в съобществата на вида, както и на техните местообитания.

Съгласно последните действия по изграждането на Национална екологична мрежа на територията на страната, към ВКС1.1. т.4 има идентифицирани три защитени зони по смисъла на Закона за биологичното разнообразие, свързани с територията на стопанството. Защитените зони са както следва:

По Директивата за птиците	По Директивата за местообитанията
BG0002029 Котленска планина	BG0000117 Котленска планина
	BG0000393 Екокоридор Камчия-Емине

Защитена зона BG0002029 Котленска планина е одобрена с решение на Министерски съвет: № 661 от 16 октомври 2007 г. и е с обща площ 99299.77 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Защитената зона е приета със Заповед № РД-910 от 11.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите. Съгласно заповедта в границите на 33 Котленска планина се забранява:

1. премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
2. залесяването на ливади, пасища, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
3. използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
4. намаляването площта на крайречните гори от местни дървесни видове.

За територията на зоната има определени 56 вида птици, предмет на опазване на зоната. Стандартният формуляр за зоната със списък видовете е на страницата: http://natura2000bg.org/natura/UserFiles/File/SDF/SDF_BG0002029.pdf

Защитена зона BG0000117 Котленска планина е одобрена с решение на Министерски съвет: №122 от 02.03.2007 г. и е с обща площ 69058.92 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За територията на зоната има определени 16 вида природни местообитания, предмет на опазване на зоната, от които 9 са горски местообитания.

Стандартният формуляр за зоната със списък видовете и местообитанията е на страницата: http://natura2000bg.org/natura/UserFiles/File/SDF/SDF_BG0000117.pdf

Защитена зона BG0000393 Екокоридор Камчия-Емине

Защитена зона Екокоридор Камчия - Емине е приета с Решение № 661 от 16 октомври 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 28054.79 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 11 типа природни местообитания, от които 8 типа са горски.

Списък на типовете природни местообитания и видовете растения и животни са предствани в Стандартния формуляр за зоната внесен в ЕК и публикуван на интернет страницата http://natura2000bg.org/natura/UserFiles/File/SDF/SDF_BG0000393.pdf

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

1. Толериране на местните растителни видове;

Трансформация на по-рано създадени култури

Отгледни сечи – избор на дървета на бъдещето

- *Възобновителни сечи – съобразени с естествената динамика на видовете.*

2. Забрана за залесяване с чужди видове и/или произходи, както и залесяване на естествените открити пространства в местообитанието с изключение на мероприятия за защита от порои и ерозия;

- *Използване на местни видове и произходи*

- *Използване на групови схеми*

- *Използване на пионерни видове*

3. При възникване на едроплощни природни нарушения е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия;

- *Анализ на потенциалните рискове от ерозия и на възможностите за естествено възобновяване*

- *Период на изчакване – 7 години,*

- *Формиране на „предгора“*

4. Ограничаване прилагането на лесовъдски системи за нискостъблено и за едновъзрастно стопанисване на горите;

- *Забрана за голи сечи,*

- *Прилагане на дългосрочни възобновителни сечи – постепенно-котловинна, неравномерно-постепенна, групово-постепенна,*

5. Съхраняване на характерните за местообитанието дървесни видове и произходи при провеждане на лесовъдските дейности;

6. Трансформация на горскостопанските дейности от едроплощни към дребноплощни

7. Поддържане на мъртва дървесина 10% от запаса;

8. Запазване на дървета с хралупи, единични и групи от стари дървета;

9. Прилагане на природосъобразни технологии при провеждане на горскостопанските дейности;

- *Щадящи технологии/машини за извоз,*

- *Опазване на горската инфраструктура по време на извоза,*

- *Използване на биоразградими масла*

10. Запазване целостта на ландшафта при планиране на горски пътища и на съпровождащата горскостопанската дейност инфраструктура;

- *Определяне на оптималната гъстота на инфраструктурата*

- *Опазване на буферни зони*

11. Поддържане на зони около постоянните водни течения с ширина не по-малка от 15 метра, в които не се провеждат сечи или се провеждат с интензивност не по-голяма от 5 % от запаса на насажденията.

12. Да се предприемат мерки за контрол и ограничаване на инвазивните видове.

13. Да се проверява периодично за създаването на нови защитени територии или зони, или за предложения за създаването им, които потенциално могат да бъдат повлияни от горскостопанските дейности.

14. Да се вземе предвид оценката на благоприятното природозащитно състояние за горските екосистеми на територията на ДГС Върбица , включени в границите на защитените зони. Прилаганите горскостопански дейности да бъдат изцяло съобразени с поддържането и подобряването на благоприятното природозащитно състояние на горските видове и местообитания.

15. При защитените зони, в които преобладават горските екосистеми е препоръчително да се оставят около 15-20% от горите в тях като “гори във фаза на старост”. Прилагането на тази препоръка би повишило стойността на защитената територия и ВКС 1.1.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. До приемането на планове за управление на представените защитени територии и защитени зони, ръководството на ДГС Върбица съгласувано с РИОСВ определят режима на мониторинг със стандартни процедури и индикатори, с цел предотвратяване на отрицателните въздействия от дейностите върху ВКС на защитените територии и зони. За пример могат да се вземат въздействия на дейностите върху горските екосистеми, нарушаване на миграционни пътища на дивите животни, повишаване на риска от пожари, влошаване на благоприятното природозащитно състояние и др.

2. Да се ползват за образец или директно да се прилагат мониторинговите схеми и формуляри на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие за отразяване на основните индикатори касаещи ВКС 1.1

ЗАПЛАХИ:

1. Намаляване на площта на природните местообитания и местообитанията на видовете на техните популации в резултат на човешка намеса
2. Нарушаване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове.

ВКС 1.2 ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ЕНДЕМИЧНИ ВИДОВЕ

ВКС притежават териториите от горскостопанските единици, в които се среща всеки вид от *Приложение 1* към ръководството. Това са видове с толкова голяма конзервационна значимост, че е достатъчно наличието на един такъв вид, постоянно обитаващ горскостопанската единица, за да представлява тя ГВКС. Всяка ЗГГФ, включваща местообитания на видовете, включени в *Приложение 1* към ръководството е ГВКС.

Растителни видове включени в *Приложение 1* към Националното ръководство на територията на ТП „ДГС Върбица” не са установени.

Други растителни видове с локална природозащитна стойност, установени на територията на ТП „ДГС Върбица”

Лудо биле (*Atropa bella-donna* L.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Стъблото е високо 0,5-1,5 до 2 m. Листата са прости, целокрайни. Цветовете са единични, по-рядко по два на влакнести дръжки. Чашката е 5-делна. Венчето при отвора на венечната тръбица е звънчевидно или тръбесто-звънчевидно, кафяво-виолетово или зеленикаво. Плодът е лъскава, черна, кръгла ягода. Месестата част обикновено е червеникавопурпурна. Цъфти от май до юли, плодоноси август-септември. Среща се из сенчести гори, сечища и храсталаци главно в букови, дъбови и габърви съобщества.

Видът е в Червена книга на Р. България с категория „рядък” (2011 г.).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида на територията на ДГС. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на индивидите на Беладоната. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находищата на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

ЗАПЛАХИ:

1. Нанасяне на механични повреди на индивидите по време на горскостопанската дейност.

Горска съсънка (*Anemone sylvestris* L.)

Многогодишно тревисто растение с добре развито цилиндрично коренище, гъсто покрито с останки от листа. Цветното стъбло е око 30 cm високо. Приосновните листа са няколко или многобройни, на дълги дръжки, гъсто бяло влакнести. Стъбловите листа са 3, събрани в прешлен. от което излизат няколко листа. Цветовете са еднични. Околоцветникът е съставен от 5-10 бели, отвън влакнести венчелистчета. Плодът е сух сборен, съставен от многобройни орехчета. Цъфтежът е през април-май, плодоносенето през юли-септември. Среща се по сухи тревисти каменливи места в храсталаци и в окрайнините на горите, обикновено на варовик.

Видът е включен в Червена книга на Р. България (2011) с категория „застрашен“.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

ЗАПЛАХИ:

1. Нанасяне на механични повреди на индивидите по време на горскостопанската дейност.

Червен (красив) божур (*Paeonia peregrina* Mill.)

Многогодишно тревисто растение с късо коренище и вретеновидно надобелени, грудковидни корени. Стъблата са 50 - 90 см. високи, набраздени, гладки неразклонени. Листата са последователни, 2 пъти пересто или тройно наделени с тясно елипсовидни крайни дялове. Цветът е с пет листна чашка с 8-12 венечни листа, многобройни тичинки и много плодници. Венчелистчетата са тъмно- или светлочервени, по-рядко розови. Плодът е сборен, съставен от 2-3 кадифено мъхести мехунки, всяка с по няколко черни, лъскави семена. Цъфти през май – юни, а плодоноси през юни-юли. Расте из храсталаци и редки гори по каменисти и тревисти места из цялата страна до към 1000 m надморска височина.

Видът е включен в Червена книга на Р. България (2011 г.) с категория „рядък“.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,5.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

ЗАПЛАХИ:

1. Нанасяне на механични повреди на индивидите по време на горскостопанската дейност.

Пърчовка (*Himantoglossum caprinum* (M. Bieb.) Spreng.)

Многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки. Стъблата са високи 30–90 cm, с 5–8 сиво-зелени, елиптични листа. Съцветията са рехави, с 20–40 цвята. Околоцветните листчета са събрани в шлем, виолетово-бели с надлъжни линии. Устната е 3-делна, страничните дялове са линейни, извити, дълги 9–22 mm, вълнисти по края, средният дял е дълъг 4,5–8,5 cm, леко усукан, на върха 2-делен. Шпората е 4,5–7 mm. Цъфти през юни и плодоноси през юли. Насекомоопрашващо се растение. Размножава се със семена. Среща се по открити, слънчеви места, по-често на варовити каменисти почви, по слабо използвани пасища, сред храсталаци и на горски поляни в светли широколистни гори сравнително по-често в карстовите райони на Предбалкана, Стара планина, Знеполски район, Родопи (Изн.).

Видът е включен в Червена книга на Р. България (Пеев и др.) с категория „уязвим“, в ЗБР, в Директива 92/43 (IIb), Бернската конвенция и СИТЕS (2).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДГС. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

ЗАПЛАХИ:

1. Нанасяне на механични повреди на индивидите по време на горскостопанската дейност.

Животински видове включени в Приложение 1 към Националното ръководство, установени на територията на ТП „ДГС Върбица“

1. Видра (*Lutra lutra*)

Обитава предимно реки, богати на риба, с незамръзващи бистри и незастояли води, с обрасли с растителност брегове. Също езера, блата, изкуствени водоеми. Леговището обикновено се намира в стръмен бряг и има вход под водата. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ е рядък вид по реките. Среща се и в яз.Тича.

Видра (*Lutra lutra*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на крайречната дървесна растителност по реките в района, вкл. недопускане на мероприятия по така нареченото “прочистване“ и коригиране на речните корита. Опазване на рибните ресурси. При наличие на известни обитаеми леговища да се осигури спокойствие в съответния речен участък, като на по-малко от 300 м. от леговището да не се провеждат никакви мероприятия..

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установят броя на наличните размножаващи се семейни групи от вида и да се мониторира числеността им. Могат да се ползват и следите, видровите пътечки и екскременти, като указание за присъствие на вида.

ЗАПЛАХИ

Основни заплахи за видрата са унищожаването на крайбрежната растителност, силен антропогенен натиск и преследване в рибовъдни стопанства.

2.Мечка (*Ursus arctos*)

Защитен вид, включен в Червена книга на България т. 2 с категория рядък. Застрашен от изчезване в европейски мащаб. У нас с разпокъсано разпространение, главно съсредоточено в Рила, Пирин, Славянка, Западни Родопи, Централна и Източна Стара планина.

Установен на територията на ТП „ДГС Върбица“, където се среща рядко и спорадично главно в най-отдалечените отдели по билата на Стара планина.

Кафява мечка (Ursus arctos)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където е установен вида, да не се извършват интензивни сечи / голи, реконструкции и възобновителни/ и да се оставят без никакви сечи отделите с леговища, в които евентуално видът се размножава /плюс буфер от 200 метра/. Необходимо е точно изясняване на леговищата за размножаване. Също така в посочените по-горе отдели да не се позволява никакво строителство и развитие на инфраструктури, вкл. на спортни и туристически комплекси и на хидротехнически съоръжения.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Установяване на точните местонахождения на леговищата и дългосрочен мониторинг на броя на мечките.

ЗАПЛАХИ:

1. Унищожаване на местообитанията по време на горскостопанската дейност. Браконieri.

3. Черен щъркел (*Ciconia nigra* L.)

Обитава обширни широколистни, смесени и иглолистни гори или скални комплекси, предимно в ниските части на планините и в равнините. Гнезди на дървета с височина 6-30 м, но по-често в скални ниши, козирки, и цепнатини. Храни се с дребна риба, земноводни, змии и др, главно покрай чисти и богати на риба реки, както и около рибарници, язовири и др.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2,

На територията на ТП „ДГС Върбица” видът е установен през гнездовия период в следните отдели: 6, 27,28, 127,202,226.

Черен щъркел (*Ciconia nigra*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване чистотата на реките и рибните ресурси. Осигуряване на зони на спокойствие около гнездата и местата за хранене. В отделите, където са установени птици през гнездовия период, да не се извеждат сечи с интензивност над 10% от насаждението (не важи за горските култури), като се оставят старите/над 100 г./ клонести дървета. За отделите, в които са идентифицирани гнезда да не се провеждат сечи в радиус от 500 м около гнездото през гнездовия период от 1.02 - 31.08. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус 250 м.

Да не се допуска никаква сеч на естествена крайречна дървесна растителност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Необходимо е да се записват всички наблюдения на вида през гнездовия период и да се следи за евентуални концентрации на вида в района по време на миграционния период.

ЗАПЛАХИ

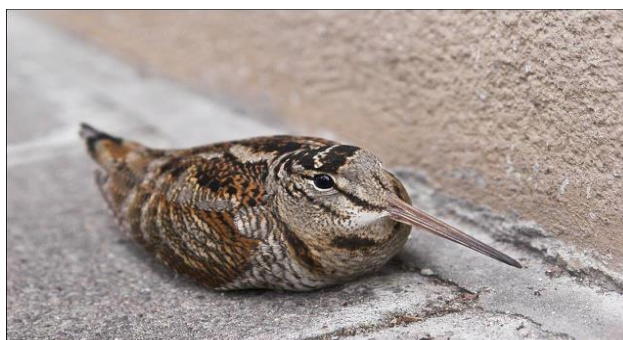
Загуба на горски местообитания, преследване в рибни стопанства, замърсяване на влажните зони и урбанизация.

4. Горски бекас (*Scolopax rusticola* L.)

Като прелетна птица преминава през март-април, а наесен – през септември, но главно през октомври, като редовно зимува в по-топлите и малоснежни райони на страната. През време на прелета обитава по-влажни места в крайнини на гори, поляни, места с единични групи дървета и храсти, разсадници, обрасли мочурища и околности на водоеми. У нас е много рядък гнездещ вид, разпространен главно в Рила, Пирин, Родопите и Стара планина, по-рядко –и в Странджа. През последните 50 години е драстично намалял у нас както като гнездещ, така и като мигриращ вид.

Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2.

На територията на ТП „ДГС Върбица” е регистриран през гнездовия период в следните отдели: **5,9,46,90,122.**

Горски бекас (*Scolopax rusticola*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазването на старите гори е от първостепенно значение за бекаса. В отделите ,където е установен да не се извършват сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведе специализирано търсене за евентуални гнездовища на вида на територията на ТП „ДГС Върбица“. Най-подходящ за регистрирането на токуващи птици е периода март-април и при установяване на такива, локализирания район да се опази от човешки дейности доколкото това е възможно.

ЗАПЛАХИ :

- Загуба на местообитания
- Преследване и безпокойство от човека

5. Гълъб хралупар (*Columba oenas* L.)

Обитава разнообразни по видов състав стари широколистни, а също смесени буково-иглолистни гори, понякога и скалисти места. Гнезди в хралупи на дървета, много рядко и в скални дупки. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 121“. **У нас е пред прага на изчезване като гнездещ, с катастрофално намаляваща численост!** Силно зависим от наличието на стари гори с големи хралупести дървета.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ е регистриран през гнездовия период в следните отдели: **3,6,21,91,120,188,190,192.**

Фиг.5. Гълъб хралупар (*Columba oenas*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се провеждат горскостопански дейности в отделите, където видът е установен. За периода от 01.01 до 30.06 зоната на спокойствие около гнездовището следва да бъде от 500 м, а от 01.07 до 31.12 зоната – 250 м. Да се опазват старите хралупести дървета, дори и в горски участъци с по-млада гора. Да се обособяват допълнителни гори в фаза на старост.

В съседните отделите/подотделите/, граничещи с тези, където е установен вида не се провеждат сечи в периода 1 март- 31 юли. Турнусът на сеч на тези насаждения се увеличава поне с един клас на възраст. Лесовъдската намеса трябва да цели създаване на разновъзрастна структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (групово-постепенна, групово-изборна). Интензивността на намесата е не повече от 10% от запаса, като площта на отваряните възобновителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели!

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установи евентуалната численост и разпространение на вида на територията на ТП „ДГС Върбица“ през гнездовия период и евентуалните места на концентрация през есенно-зимния период.

ЗАПЛАХИ :

- Загуба на местообитания
- Преследване и безпокойство от човека

6. Скален орел (*Aquila chrysaetos*)

Много **рядък вид** у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България /застрашен/. Гнезди на скали и на стари дървета - най-често дъбове или борове. На територията на ТП „ДГС Върбица“ през размножителния период е наблюдаван в отдели и подотдели: На територията на лесничеството вероятно гнезди само

1 дв., но се срещат редовно отделни птици и от двойки гнездещи в съседните лесничейства Смядово и Котел. През гнездовия период е установен в отдели 206, 208 и 222.

Скален орел (*Aquila chrysaetos*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където са видяни да летят птици от този вид през гнездовия период, да не се извеждат никакви сечи с интензивност над 10% от насаждението. За отделите, в които са идентифицирани гнезда да не се провеждат никакви сечи в радиус не по-малък от 1000 м около гнездото през гнездовия период от 1.02. до 31.07, независимо дали гнездото е на дърво или на скала. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус не по-малък от 500 м. При окончателни фази на възобновителни сечи да се оставят единични или групи дървета от предходното насаждения.

Да се опази в естествен вид крайречната растителност по реките в ДГС. Да не се разорават малкото налични ливади и пасища в района.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Картиране на гнездещите в ДГС двойки /в периода 10.05 - 31.07/ и ежегоден мониторинг на съответните отдели за присъствието на вида. Наблюденията на гнездата следва да се провеждат с мощна зрителна тръба от разстояние на по-малко от 800-1000 м.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека.
- Опожаряване на хранителни местообитания.

7. Малък креслив орел (*Aquila pomarina*)

Малочислен гнездещ вид у нас, най-разпространен из равнинните и нископланински широколистни гори в Източна България. Включен в Червената книга на България и в Приложение 1 на Директивата за птиците. Гнезди винаги на дървета, обикновено в непристъпни долове. Гнездото му е с диаметър над 1 м. Храни се в прилежащите открити местообитания – ниви, пасища и степи. Ловува най-вече на различни дребни гризачи и насекомоядни. Прелетен, долита във втората половина на март и отлита през октомври. Над страната преминава интензивна транзитна миграция, особено по Черноморското крайбрежие.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ е регистриран през гнездовия период в следните отдели: 124

Малки кресливи орли (Aquila pomarina) в гнездо с малко.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където са установени птици през гнездовия период, да не се извеждат никакви сечи с интензивност над 10% от насаждението. За отделите, в които са

Доклад за ГВКС на територията на ТП „ДГС Върбица“

идентифицирани гнезда да не се провеждат никакви сечи в радиус от 700 м около гнездото през гнездовия период на вида - от 1.03. до 31.07. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е в радиус от 350 м. около гнездото. При окончателни фази на възобновителни сечи да се оставят единични или групи дървета от предходното насаждения.

Да се опази в естествен вид крайречната растителност по реките в ДГС. Да не се разорават малкото налични ливади и пасища в района.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Картиране на гнездещите в ДГС двойки /в периода 10.05 - 31.07/ и ежегоден мониторинг на съответните отдели за присъствието на вида.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека.
- Опожаряване на хранителни местообитания.

8.Орел змияр (*Circaetus gallicus*)

Рядък вид, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България. Гнезди на стари дървета в малко посещавани горски участъци. Прелетен. Храни се с влечуги, дребни бозайници и птици.

На територията на ТП „ДГС Върбица” птици са установени в следните отдели /подотдели: 10,121 и 150.

Орел змияр (*Circaetus gallicus*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, в които са е установени двойки да не се извършват сечи. Зоните забранени за човешки дейности около гнездата са регламентирани както следва: за периода от 01.01 до 30.06 зоната е от 700 м, а от 01.07 до 31.12 зоната е 350 м. Опазване на старите дървета в широколистните и смесени гори, които предоставят гнездова база на вида.

Да не се допуска палене на стърнища и храсти, защото така се унищожава хранителната база на вида. Да не се разорават, залесяват или застрояват наличните ливади, пасища и степи в района.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проучване на източните части на ТП „ДГС Върбица” за наличие и на други находища освен картираните. Проучването следва да се проведе в периода 1.05.- 31.07..Ежегоден мониторинг на съответните отдели за присъствието на вида.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека.
- Опожаряване на хранителни местообитания.

9. Малък орел (*Hieraetus pennatus*)

Малоброен и застрашен от изчезване вид у нас и в Европа. Включен в Червената книга на България и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. У нас има по-малко от 200 двойки, повечето от тях гнездещи в Източна България. Гнезди в равнинни, предпланински и инископланински широколистни гори, най-често дъбови, по-рядко- букови. Гнездата си устройва на високи дървета в труднодостъпни места. Прелетен вид, пристига през април и отлита през септември-началото на октомври. Ловува из пасища и степи като предпочита лалугери, мишевидни гризачи, влечуги и по-рядко- дребни птици.

На територията на ТП „ДГС Върбица” птици са установени в следните отдели: **22, 51 и 120.**

Малък орел (*Hieraetus pennatus*) – светла фаза.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, в които са установени двойки да не се извършват сечи. Зоните забранени за човешки дейности около гнездата са регламентирани както следва: за периода от 01.01 до 30.06 зоната е от 700 м, а от 01.07 до 31.12 зоната е 350 м. Опазване на старите дървета в широколистните и смесени гори, които предоставят гнездова база на вида.

Да не се допуска палене на стърнища и храсти, защото така се редуцира хранителната база на вида. Да не се разорават, залесяват или застрояват наличните ливади, пасища и степи в района.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг на посочените отдели за присъствието на вида.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека.
- Опожаряване на хранителни местообитания.

10. Орел рибар (*Pandion haliaetus*)

Застрашен от изчезване вид в България, с по-малко от 10 нередовни гнездилища в страната. Защитен вид, включен в Червената книга на България. Рядък и в европейски

мащаб, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците. Гнезди на дървета или електрически стълбове в близост до богати на риба водоеми с бистра вода, но понякога може да гнезди и на 5 км. от най-близкия водоем. Храни се с риба. Често може да се види да „ветрее“ на едно място във въздуха над някой водоем и после пада като камък и се гмурка в опит да улови някоя риба. Прелетен, по-чест у нас по време на миграция през март-април-началото на май и през септември-октомври.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ е едно от малкото единични находища на вида у нас. Установен през гнездовия период в отдели 247 и 248.

Орел рибар (*Pandion haliaetus*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, в които е установен вида да не се извършват сечи, с изключение на санитарни и тези в горските култури. Зоните забранени за човешки дейности около гнездата са регламентирани както следва: за периода от 01.01 до 30.06 зоната е от 700 м, а от 01.07 до 31.12 зоната е 350 м. Опазване на старите дървета в широколистните и смесени гори, които предоставят гнездова база на вида.

Да се опази от изсичане крайречната дървесна растителност.

Да се осъществява строг контрол по браконьерството в лова и риболова на около водоемите.

Гнездовите находища на вида трябва да се пазят в тайна.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

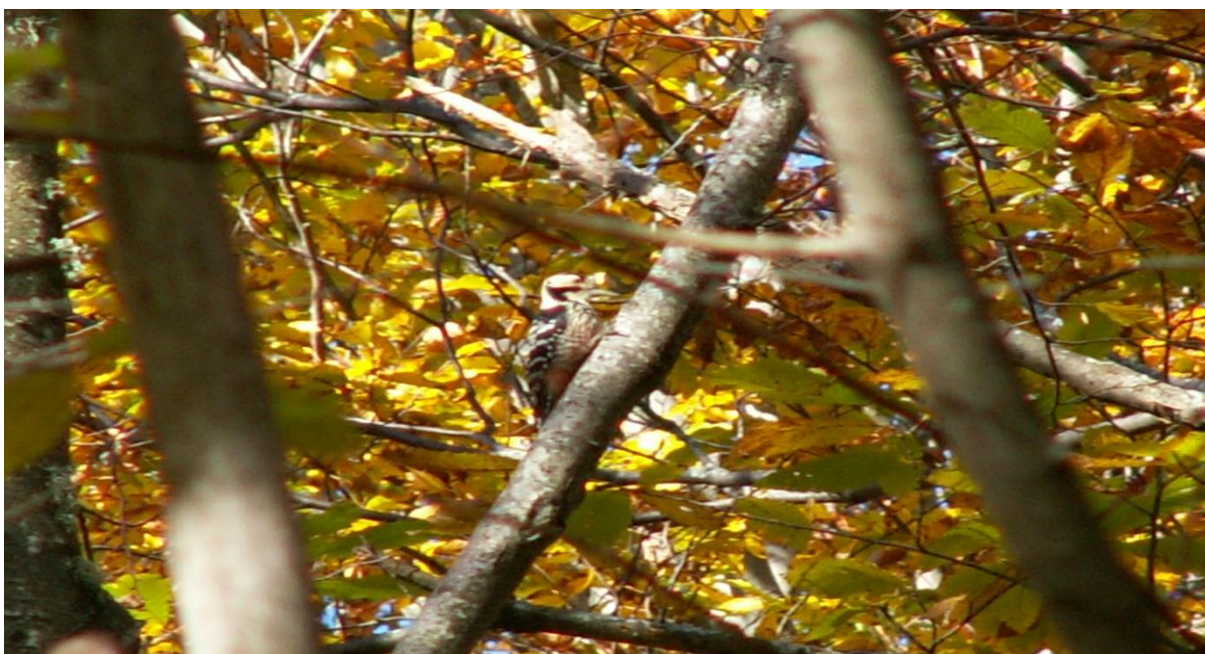
Да бъде осъществено подробно и целенасочено търсене на вида в северните части на ТП „ДГС Върбица“.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека.
- Опожаряване на хранителни местообитания.

11. Южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos lilfordi*)

Застрашен от изчезване в световен мащаб подвид, среща се само в източните и южните части на Балканския полуостров и в Мала Азия. У нас е защитен, включен в Червената книга, категория “Уязвим”. Включен и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Числеността му у нас не надхвърля 1000 дв. Предпочитаното местообитание за вида у нас са старите, оставени дълго без човешка намеса букови, буково-елови и буково-смърчови гори в планинските и предпланинските райони. В ТП „ДГС Върбица“ е установена гнездова популация в старите букови гори по северните склонове на Стара планина. Установен в следните отдели: 4,6,7,16,23,50,89,121,124.

Южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos lilfordi*), фото: П.Шуруликов

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където е установен вида да не се осъществяват сечи . Да не се отстраняват сухата и паднала маса от гората, както и дърветата с хралупи. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и от храна и за това в гората трябва да се оставят определен брой съхнещи, хралупести дървета дори и извън картираните отдели!

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведат допълнителни изследвания за потвърждаване и доказване присъствието на вида в повече части на ТП „ДГС Върбица” и евентуално - намиране на откриване на обитаеми хралупи на вида.

ЗАПЛАХИ

Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

12. Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

Много рядък вид врабчоподобна птица у нас. Включена в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в новата Червена книга на България. Гнезди спорадично в стари букови гори, главно в Стара планина. На територията на ТП „ДГС Върбица” е установена да гнезди в следните отдели/подотдели: 14,22,63д,63е, 64, 75ж, 76и,77н,77п,124.

Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВА

В отделите и подотделите, в които е установен вида не трябва да се извеждат сечи! В съседните отдели интензивността на намесата да бъде не повече от 15% от запаса, като площта на отваряните възобновителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията в съседните отдели се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите и подотделите, където е регистриран вида, не се допуска провеждането на санитарни сечи, с изключение на случаи с изразен каламитет на корояди след големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори да се оставят и извън картираните отдели!

Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето в горски участъци в които липсват хралупести дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство.

Други животински видове с природозащитно значение, установени на територията на ТП „ДГС Върбица“

1. Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Гръбният панцер (карпаксът) е жълтеникав с черни петна, коремният (пластронът) – жълтеникав до светломаслинозелен. Главата, шията и крайниците са мътнозеленикави и жълтокафяви. На задната страна на бедрата ма по една конична рогова брадавица. На дължина достига до 30 cm. Обитава най-често сухи припечни карстови терени. Зимата прекарва в сън, като се заравя в дупки. Размножава се през март-април. През юни-юли женската изравя с крайниците си трапчинки и снася 2-8 яйца. В един сезон женската снася яйца три пъти, така че една женска снася средно по 16 яйца. Инкубацията им продължава около 2-3 месеца. Храни се с треви, листа, плодове, понякога със земни червеи, охлюви и др. Среща се много рядко в различни части на ТП „ДГС Върбица“.

Шипобедрена костенурка

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високостъблените дъбови и букови гори главно с южни изложения и на храсталаците е от ключово значение за вида. Също така не бива да се употребяват химически средства за защита в селското и горското стопанство. Случаите на браконьерски улов на костенурки да се наказват строго, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. Да не се разширява съществено съществуващата асфалтирана пътна инфраструктура, защото много често животни от този вид загиват по пътищата.

ЗАПЛАХИ:

Събиране, местене или убиване на индивидите от вида.

Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

2. Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*)

По външен вид наподобява шипобедрената костенурка, но на задната страна на бедрата няма брадавици и опашката накрая завършва с рогов шип. На дължина достига 37 см, маса – 6,5 кг. Начинът ѝ на живот е както на шипобедрената костенурка. Среща се в рядко в различни части на ТП „ДГС Върбица“.

Шипоопашата костенурка

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високостъблените дъбови и букови гори главно с южни изложения и на храсталаците е от ключово значение за вида. Също така не бива да се употребяват химически средства за защита в селското и горското стопанство. Случаите на браконьерски улов на костенурки да се санкционират, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. Да не се разширява съществено съществуващата асфалтирана пътна инфраструктура, защото много често животни от този вид загиват по пътищата.

ЗАПЛАХИ:

Събиране, местене или убиване на индивидите от вида.

Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

3. Смок мишкап (*Elaphe longissima longissima Laurenti*)

Обитава предимно влажни места из широколистни гори или мезофилни ливади с храстова растителност, понякога на скалисти терени. Копулацията е в края на май до средата на юни. Снася 2-10 яйца в края на юни до първото десетдневие на юли, най-често в хралупи и други места с гниеща дървесина. Половата зрелост настъпва на третата пролет. В ТП, ДГС

Върбица” се среща сравнително често в по-ниските гори, заети от дъб, липа, габър и келяв габър.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 39”.

Смок мишкар

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се допускат пожари и палене на стърнищата. Да не се използват химически средства за защита в горското стопанство в районите в които е известно, че обитава вида. Да се преустановят голите сечи в дъбовите и габърски гори на територията на ДГС, които променят характера на местообитанието. Да не се убиват змиите – те са полезни помощници на човека в борбата с мишките, полевките и плъховете.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на местообитания, безпокойство и преследване от човека.

4. Сив кълвач (*Picus canus*)

Рядък и бързо намаляващ вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС, включен и в новата Червена книга на България (под печат). Обитава стари букови, дъбови, крайречни и смесени гори.

На територията на ТП „ДГС Върбица” гнезди в отдели: **5,7,13,22,46, 90,91,120,122,124,229,232.**

Сив кълвач (*Picus canus*), Фото: П.Шуруликов

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета/"баби"/, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

ЗАПЛАХИ

Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

5. Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*)

Рядък и бързо намаляващ вид у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Обитава стари дъбови, букови, габъррови, липови и крайречни гори.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ гнезди в отдели: **12,205,210,215,219,223, 225,228,235,236,247**.

Среден пѣстър кълвач

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета/"баби"/, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

ЗАПЛАХИ

Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

6. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)

Рядък вид, включен в „Червена книга на България и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС.

Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Най-рано брачни прояви са установени в началото на март, а напуснали гнездото малки в началото на май. Люпилото е от 4-5 яйца, мътенето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. При загуба на първото люпило прави второ люпило. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха, а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха.

На територията на ТП „ДГС Върбица” е установен в следните отдели: **4,7,9,14,21,22,23,63,66,73,74,78,79,86,90,91,228,235,236.**

Черен кълвач

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допускат сечи с интензивност над 10%. При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването дървета старите дървета /”баби”/, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

ЗАПЛАХИ

Изсичането на старите гори, конкуренция от други видове кълвачи, антропогенен натиск и загуба на хранителна база. Тясно специализиран вид към храна и местообитание.

7. Голям ястреб (*Accipiter gentilis*)

Рядък вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. в стари горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се основно с птици –сойки, гълъби, врани, кокошеви, дроздове, а понякога и патици. Постоянен вид.

На територията на ТП „ДГС Върбица” е установен в следните отдели: 9,121, 91, 23, 225.

Голям ястреб

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочение отдели, където видът се среща да се не се извеждат сечи с интензивност над 10%. При окончателни фази на възобновителни сечи в съседните отдели да се оставят единични или групи дървета от предходното насаждение. При установяване на гнездо да не се сече в радиус от 500 м. около него през гнездовия период и 250 м. извън него.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

ЗАПЛАХИ

Загуба на местообитания, преследване от хора, изнемване на яйца и малки с цел търговия.

8. Малък ястреб (*Accipiter nisus*)

Включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, предимно в планините. Предпочита иглолистни и букови гори. Храни се основно с дребни врабчоподобни птици. Среща се целогодишно у нас, като през зимата идват птици от северни райони на Европа. На територията на ДГС «Върбица» е установен през гнездовия период в следните отдели: 3,21,203,228,235.

Малък ястреб

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочение отдели да се не се извеждат сечи с интензивност над 15%. При окончателни фази на възобновителни сечи в съседните отдели да се оставят единични или групи дървета от предходното насаждение. При установяване на гнездо да се остави буфер от 250 м около него в ,който да не се извеждат сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

ЗАПЛАХИ

Загуба на местообитания в следствие на обезлесяване на обширни територии. Преследване и безпокойство от човека

9. Осояд (*Pernis apivorus*)

Обитава разнообразни стари гори, най-често дъбови и иглолистни, а също букови в съседство с поляни и ливади от морското равнище до около 1800 m н.в. Гнездото е добре скрито в основата на страничен клон на височина 10-20 m. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2 и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се главно с ципокрили насекоми – оси, пчели и др. У нас е прелетен – идва в края на април и отлита до края на септември.

На територията на ТП „ДГС Върбица” е установен през гнездовия период в следните отдели: **3,125 и 228.**

Осояд (*Pernis apivorus*)

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите, където са е установени двойки през гнездовия период, да се не се извеждат интензивни сечи – с интензивност над 10% /освен в горските култури попадащи в изброените отдели/. Около идентифицирани гнезда да не се провеждат сечи в радиус от 500 м около гнездото през гнездовия период от 1.04 до 31.07. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус не по-малък от 250 м.

Опазване на старите клонести дървета, които предоставят гнездова база на вида. Да не се допуска унищожаване на пасища и ливади. Да се прекратят палене на стърнища и да се провеждат мероприятия за превенция на горските пожари.

Да се оставят повече гори в фаза на старост и в дъбовата зона на ТП „ДГС Върбица”. Да не се използват инсектициди в горското стопанство в отделите в които попадат гнездовите и ловните територии на вида.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездата на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние, гнездови успех и евентуални заплахи. Наблюденията в периода от края на май до края на юли се отнасят за местните гнездещи птици.

ЗАПЛАХИ

Намаляването на старите гори и безпокойство. Използването на пестициди в селското и горско стопанство.

10. Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*)

Рядък и локално разпространен вид в европейски мащаб. Среща се само в югоизточната част на континента. У нас е широко разпространен навсякъде в равнините и ниските планини. Гнезди на скали и по дървета. Гнездата по дървета най-често са извън горските територии – в селскостопански земи. Храни се с разнообразна животинска храна – гущери, змии, гризачи, дребни птици.

На територията на ТП „ДГС Върбица“ е установен през гнездовия период в отдел 240.

Белоопашат мишелов

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

За отделите, в които са идентифицирани гнезда, да не се провеждат сечи в радиус от 500 м около гнездото през гнездовия период от 1.04 до 31.07., независимо дали гнездата са на скали или на дървета. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е с радиус не по-малък от 250 м.

Опазване на старите клонести дървета в крайнините на гори или по горски поляни. Да не се допуска разораването на пасища и ливади. Да се прекрати повсеместното палене на стърнищата.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездата на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние, гнеzdови успех и евентуални заплахи.

ЗАПЛАХИ

Загуба на местообитания в следствие на обезлесяване на обширни територии. Преследване и безпокойство от човека

11. Бухал (*Bubo bubo* L.)

Обитава скалисти терени, проломи, рядко в стари широколистни гори и обрасли с гъста растителност места. Среща се предимно в равнините и ниските планини. Брачният период започва през януари-февруари. Гнезди в скални пукнатини и надвеси, на земята и рядко в хралупи на дървета или стари гнезда на дневни грабливи птици на дървета. Не строи гнезда, снася в някоя ниша или ямка на скален корниз или малка пещеричка. В края на март снася 2-4 яйца. Малките започват да летят през юли. **Застрашен вид**, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 122” и в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС. Храни се с разнообразни животни- зайци, дребни лисици и порове, таралежи, гризачи, птици, вкл други нощни и дневни грабливи птици и чапли и др.

На територията на ТП „ДГС Върбица” е установен в отдели: **17,127,215.**

Бухал

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В зоните с установено гнездене на вида да се осигури зона на спокойствие без сечи - от 01.01 до 30.06 - зона 500 м около гнездото и от 01.07 до 31.12 - зона 250-350 м. Под скали с установено гнездене на вида да не се извеждат сечи в радиус от 500 м от скалите. Да не се провеждат санитарни сечи в подотелите, в които е установен вида, освен в случаите на големи природни нарушения. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и затова в гората трябва да се оставят определен брой съхнещи, хралупести дървета дори и извън картираните отдели!

Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в тези отдели и влизост до тях.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от януари до май и през есента- септември-октомври и в тези периоди и най-лесно да бъде регистриран.

12.Горска улулица (*Strix aluco*)

Защитен вид. Включен е в приложение III на ЗБР.

Обитава стари широколистни,смесени и по-рядко иглолистни гори, богати на хралупести изсъхнали дървета. Среща се предимно в нископланинската зона,по-малоброен в равнините и във високопланинските райони.

Храни се с разнообразни животни, най-вече дребни горски гризачи и насекомоядни, но също различни птици,земноводни,безгръбначни, риба и раци

Широко разпространен вид на територията на ДЛ"Върбица".Установен в отдели: **9,13,50,51,78,79,190,191.**

Горска улулица

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В отделите с установено гнездене на вида да не се извеждат сечи с интензивност над 15%. Да не се провеждат санитарни сечи в подотелите, в които е установен вида, освен в случаите на големи природни нарушения. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и затова в гората трябва да се оставят определен брой съхнещи, хралупести дървета дори и извън картираните отдели! Около установени заети хралупи да не се провеждат сечи в радиус от 500 м. през гнездовия период /1.02.-31.07./ и 250 м. извън него.

Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в тези отдели и в близост до тях.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от януари до май и през есента- септември- октомври и в тези периоди и най-лесно да бъде регистриран.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство.

13. Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*)

Много рядък вид пойна птица, гнезди у нас основно в Източна България. Световно застрашен вид. Включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС и в новата Червена книга на България. Гнезди главно в стари, хралупести широколистни гори,

обикновено в долове със стара букова, дъбова или габърова гора. Гнезди в хралупи и полухралупи.

Установен в следните отдели и подотдели: *5к,5и, 6о, 6м, 7е, 7ж, 7з, 9м, 9л, 9р, 21, 22, 23и, 23з, 30, 39, 51, 65,66, 71р,72д,72з, ,75,78,188,191,197,199,200,201,203.*

Полубеловрата мухоловка ,фото: П.Шурулинков

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

В подотделите където е установен вида да не се извеждат никакви сечи. В отделите, където е посочен вида да не се извеждат сечи с интензивност над 10% от насаждението /не важи за горските култури/, като при това се оставят всички дървета от възрастовите класове над 100 г.

Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели! В посочените отдели да се отделят повече гори в фаза на старост.

Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето само в горски участъци, където липсват хралупести дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Допълнителни проучвания за прецизиране разпространението и числеността на вида в района. Картиране на наличните гнездови двойки.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на гнездови местообитания, безпокойство.

14. Благороден елен (*Cervus elaphus*)

Малочислен и рядък вид. Среща се в Върбицаското плато и спорадично – югоизточните части на стопанството. Предпочита по изредените широколистни и смесени гори с повече тревна растителност и подраст.

Благородни елени

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Да се контролира строго браконьерството в района. Да не се допуска засилено безпокойство. Да се ограничат горскостопанските работи в периода 01-30.09, около сватбовищата на благородния елен.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на ежегодно преброяване на елените в района и определяне на половото съотношение на животните.

ЗАПЛАХИ:

- Загуба на местообитания, безпокойство. Браконieri.

Безгръбначни видове включени в Приложение 1Б към Практическото ръководство за ГВКС, установени на територията на ТП ДГС „Върбица“.

15. Еленов рогоч - *Lucanus cervus*; Семейство - Linnaeus (Рогочи)

Природозащитен статус: в България: ЗБР-II, III; международен: HD-II; IUCN European Red List of Saproxylic Beetles-NT; BC-III;

Широко разпространен в широколистните гори на цяла България, от 0 до 1500-1700 м. Най-едрият български бръмбар (4,5-9,0 cm) с чернокафяви до червенокафяви надкрилия (Фиг. 1).

(фиг.1)

(фиг.2)

Налице е изразен полов диморфизъм – мъжките имат по-големи размери, които са силно вариабилни (Фиг. 2), по-широка глава, силно развити и удължени челюсти, докато при женските такива белези липсват. Ларвата се развива нормално 5-6 (максимално до 8) години в гнила дървесина на дънери, пънове и корени на дъб (*Quercus* sp.), липа (*Tilia* sp.), бук (*Fagus* sp.), върба (*Salix* sp.), топола (*Populus* sp.) и други видове широколистни дървета. Сезонното развитие на вида зависи от височината, географската ширина и климатичните

условия. Възрастните обикновено се появяват в края на май, като мъжките завършват развитието си около седмица преди женските. Срещат се до края на септември. Възрастното насекомо най-често се наблюдава през ранното лято. През деня възрастните стоят най-често неподвижно на стволоче на дървета, пънове и клони. Мъжките летят по здрач и в първите часове на нощта, докато женските се пълзят по земята или по дърветата. Няма близки видове в България. Женската на еленовия рогоч би могла да бъде сбъркана с *Dorcus parallelipedus*, но последният е значително по-дребен и с тъмно кафяв до черен цвят.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

1. Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия.
2. Забрана за сеч на биотопни дървета, макиране и опазване на бъдещи такива.
3. Забрана за изкореняване на пънове.
4. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.
5. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отичат и летящите и пълзящи екземпляри. Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета или големи клони, купчини с отрязани дърва, хралупи на големи живи отмиращи дървета, дървета с гъби. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно михрохабитатите, например в случая с хралупите се разравя внимателно гниещата материя на дъното на хралупата на дълбочина не повече от 5-6 см в дълбочина. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

ЗАПЛАХИ:

- Унищожаване на горите във фаза на старост, биотопните дървета, пънове.
- Използване на инсектициди.

16. Голям сечко – *Cerambyx cerbo Linnaeus*; Семейство – *Cerambycidae* (Сечковци)

Природозащитен статус: в България: ЗБР-II, III; международен: HD-II, IV; IUCN-VU; IUCN European Red List of Saproxyllic Beetles-NT; BC-II; CORINE

Широко разпространен вид в цялата страна, но основно в Източна и Южна България.

Възрастните индивиди на *Cerambyx cerdo* са с размери между 2,4-5,3 см. Тялото и краката са черни, с червеникавокафяви върхове на надкрилията. Надкрилията са ясно стеснени от основата към върха. При мъжките антените са два пъти по-дълги от тялото, при женските достигат до върха не елитрите.

Обитава стари широколистни гори. Развива се предимно по дъбове (*Quercus*), по-рядко се среща по кестен (*Castanea*), бреза (*Betula*) и други широколистни дървета. Ларвите живеят вътре в гниеща дървесина на стари или мъртви дървета и се хранят с нея. Възрастното лети през май-август като най-често се наблюдава през юни-юли. Активно е привечер или през ранните часове на нощта, когато лети или пълзи по стволите на дърветата. Яйцата се отлагат в цепнатини на кората на дървета. Цикълът на развитие продължава 3-4 години.

В България се срещат 6 вида от род *Cerambyx* - *Cerambyx cerdo*, *Cerambyx dux*, *Cerambyx nodulosus*, *Cerambyx miles*, *Cerambyx scopoli* и *Cerambyx welensii*. *Cerambyx cerdo* се отличава най-лесно от останалите по наличието на шипче на върха на надкрилията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

1. Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия.
2. Забрана за сеч на биотопни дървета, макриране и опазване на бъдещи такива.
3. Забрана за изкореняване на пънове.
4. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.
5. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отичат и летящите и пълзящи екземпляри. Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микроместообитанията. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

ЗАПЛАХИ:

Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта.

Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива.

Изкореняване на пънове. Пожари.

Използване на инсектициди.

**17. Голям буков сечко - (*Morimus asper funereus*); Семейство - Cerambycidae
(Сечковци)**

Природозащитен статус: в България: ЗБР-II; международен: HD-II; IUCN Red List of Threatened Species-VU; CORINE

Широко разпространен вид в цялата страна, от 0 до 2000 m.

Възрастните бръмбари могат да достигнат до 4 cm, но има и по-дребни екземпляри.

Надкрилията им са покрити плътно със сиви власинки, които придават сивия им цвят, както и с черни власинки, които образуват черни кръгли петна. Антените на мъжките са добре развити и надвишават дължината на тялото. При женските антените не достигат до върха на надкрилията. Бръмбарите са безкрили и не могат да летят, което обуславя слабите

им разселителни възможности. Обитава широколистни, смесени гори и иглолистни гори. Развива се в гниеща, влажна дървесина (стволове, трупи, дънери, пънове, кори от дървета), лежаща на земната повърхност, най-често на дъб, бук, топола, кестен, ела. Възрастните бръмбари се срещат през април – септември в купчини от отсечени трупи. Женските снасят яйцата си в мъртва дървесина с кора, с предпочитание към по-големи дънери или трупи. Ларвите се развиват под кората, където се хранят със сърцевината на дървесината. Пиковите в числеността на големия буков сечко през първата половина на май и втората половина на юни предполагат развитие на 2 поколения през годината. Бръмбарите са активни привечер и през ранните часове на нощта (между 20 ч. вечер и 3 ч. сутрин), но много често могат да се наблюдават и през деня на сенчести и относително хладни места. Цикълът на развитие е 2-3 годишен. Показва много широка способност адаптация към различни надморски височини, типове гора и климатични условия.

Може да бъде сбъркан с близкия до него вид от род *Lamia* – *Lamia textor* (Linnaeus), но при нея напълно липсват типичните тъмни петна на надкрилията.

В България се срещат няколко подвида от род *Morimus*, според някои автори вида- *M. asper asper*, *M. asper funereus* и *M. asper verecundus* (Faldermann), както и още един близък вид - *Morimus orientalis* (Reitter). Поради изключително практичната насоченост на определителя, близката екология и природозащитно значение, няма да бъдат описвани разликите между посочените подвидове и видовете.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

1. Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия.
2. Забрана за сеч на биотопни дървета, макриране и опазване на бъдещи такива.
3. Забрана за изкореняване на пънове.
4. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.
5. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отичат и пълзящите екземпляри.

Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета.

Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно михрохабитатите.

Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

ЗАПЛАХИ:

Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта.

Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива.

Изкореняване на пънове. Пожари.

Използване на инсектициди.

18. Алпийска розалия - (*Rosalia alpina*); Семейство - *Cerambycidae* (Сечковци)

Природозащитен статус: в България: ЗБР-II, III; международен: HD-II, IV; IUCN-VU; IUCN European Red List of Saproxylic Beetles-LC; BC-II; CORINE

Широко разпространен вид в цялата страна, от 0 до 1500 m. Среща се предимно в планинските райони, но може да се срещне и по Черноморското крайбрежие.

Възрастното е с размери 1,5-3,8 cm (Фиг. 33). Главата е удължена, преднегръба закръглен, с чифт насочени нагоре шипове на страните, надкрилията са удължени с паралелни страни. Основният цвят на окраската е светлосин. На предният край на преднегръба има черно петно, а на надкрилията черна напречна препаска през средата и два чифта петна – едно в основата и едно на върха на елитрите. Антените са 11-членести като членчета 3-8 имат на върха снопче от черни четинки. Полов диморфизъм: антените на мъжките 1,5-2,0 пъти по-дълги от дължината на тялото, при женските те едва надминават дължината на елитрите.

Обитава стари широколистни гори. Развива се предимно по бук (*Fagus*), но също по *Carpinus*, *Fraxinus*, *Ulmus*, *Acer*, *Alnus*, *Castanea*, *Crataegus*, *Juglands*, *Larix*, *Quercus*, *Salix* и *Tilia*. Предпочита места с просвети, огрени от слънцето. Ларвите са ксилофаги, живеят в гниещата дървесина на стариживи или мъртви дървета като се хранят с нея. Възрастното лети през юли-август. Активно е през деня като през слънчевите часове на деня се наблюдава върху кората на дървета. Яйцата се отлагат в цепнатините на кората. Цикълът на развитие е 3-4 години. Няма близки видове.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

1. Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия.
2. Забрана за сеч на биотопни дървета, макриране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове.
3. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.
4. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отичат и летящите и пълзящи екземпляри.

Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета.

Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микроробитатите.

Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

ЗАПЛАХИ

Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта.

Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива.

Изкореняване на пънове.

Пожари.

Използване на инсектициди.

19. Трионест сечко - *Prionus coriarius* (Linnaeus); *Prionus besicanus* Fairmaire Сем. Cerambycidae (Сечковци)

Природозащитен статус България: Няма, Международен: IUCN European Red List of Saproxylic Beetles – LC

Разпространение Двата вида се срещат почти в цяла България, от 0 до 2100–2400 m.

Описание на вида Едри бръмбари с дължина от 2,0–5,5 cm (Фиг. 10). Цветът на тялото е черно-кафяв, понякога с по-светъл оттенък. Главата е къса и дебела, антените, най-вече при мъжките, са с характерно трионовидно назъбване на членчетата. Възрастните се срещат по - стари, полугнили или мъртви дънери и стъбла. През деня стоят обикновено по кората, а нощем са активни. Ларвата се развива в продължение на три и повече години в дървесината

на стари, болни и мъртви широколистни и иглолистни дървета. Какавидирането се извършва в почвата.

Среща се често в по-стари гори през юли и август.

Представителите на род *Prionus* се различават ясно от другите представители на подсемейство Prioninae в България, по ясно видимите три остри зъба на страните на преднегръба. Двата вида се различават най-лесно по структурата на надкрилията. При *Prionus coriarius* надкрилията са грубо набръчкани и с три ясни надлъжни ребра, докато при *Prionus besicanus* са почти гладки, с едва различими ребра.

Спада към видовете за първа оценка. Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отчитат и летящите и пълзящи екземпляри. Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микрохабитатите. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

ЗАПЛАХИ

Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта.

Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива.

Изкореняване на пънове.

Пожари.

Използване на инсектициди.

20. Заплетен карабус *Carabus intricatus* (Linnaeus) Сем. Carabidae (Бегачи)

Природозащитен статус България: няма, Международен: IUCN – NT; CORINE

Разпространение Цяла България. Среща се из цялата страна от 0 до 2000 m н.в. Описание на вида Дължина 2,4–3,6 cm. Тялото е стройно, силно удължено (Фиг. 1). Окраска черно-синя с металически отблясъци. Очите са изпъкнали, челото и темето – силно набръчкани. Антените достигат почти до средата на надкрилията, плътно овласинени от 5-то членче. Страничните краища на преднегръда са силно сърцевидно извити, задните ъгли – дълги и заострени. Повърхността на преднегръда е силно набръчкана, с изключение на централната част. Надкрилията са умерено плоски, скулптурата им, особено по страните, е силно сгъстена. Краката са много дълги.

Влаголюбив горски вид. Предпочита сенчести широколистни гори със стари и паднали дървета.

От останалите представители на род *Carabus* се отличава по удълженото тяло с черно-синя металически блестяща окраска. Главата отгоре и страничната част на преднегръда са набръчкани; със зърнеста скулптура на надкрилията, сгъстена към периферията. По окраска може да се сбърка с *Carabus (Procerus) scabrosus*, но той е по-широк и с много по-големи размери – 4,5 до 5,5 cm, или с по-дребния *Carabus convexus* (1,5–2,1 cm), който обаче е с различни пропорции и различна скулптура на надкрилията (Фиг. 2).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Спада към видовете за крайна оценка. Уловът на възрастни екземпляри се осъществява в предварително определена територия за мониторинг, чрез почвени капани. В границите на тази територия се определя една или повече пробни площи, в рамките на които се извършва събиране на данни за вида. Отчитат се брой индивиди.

Лимитиращ фактор е изсичането и подмладяването на горите. Нуждае се от стара мъртва дървесина за убежища на имагото при хибернация. Забрана за сеч на крайречни гори, изкореняване на пънове и промяна на хидрологичния режим на реките. Забрана за промяна на широколистни насаждения в иглолистни.

ЗАПЛАХИ

Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта.

Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива.

Изкореняване на пънове.

Пожари.

Използване на инсектициди.

ВКС 1.3 КРИТИЧНИ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВИДОВЕ

Списък на индикаторните видове за тази ВКС с техните минимални концентрации в България са посочени в *Приложение 1Б* към ръководството, като там са посочени и праговете им стойности поотделно за всеки вид. Когато в една гора има значимо постоянно или временно съсредоточаване на видове или е убежище от критична важност, съгласно изискванията на *Приложение 2* към ръководството, тогава гората е ГВКС.

ВКС 2. ЕКОСИСТЕМИ И МОЗАЙКИ ОТ ЕКОСИСТЕМИ НА НИВО ЛАНШАФТ

ВКС 2 представляват значими горски територии, формиращи ландшафт от регионално и национално значение, в които всички естествено срещащи се видове съществуват при естествени условия на разпространение и обилие.

При формиране на критериите за разпространение на горите, отговарящи на ВКС 2 е взето под внимание географското разпространение на обширните горски масиви на територията на страната. Горите отговарящи на тази консервационна стойност се обособяват по критериите - естественост, фрагментираност и минимален териториален размер на жизнено проявление на популациите на естествено срещащи се видове.

При определянето на тази консервационна стойност се включват типични ландшафти и тяхното биологично многообразие от района на Стара планина. Горите на територията на ТП „ДГС Върбица“ отговарят на критериите на консервационната стойност, разглеждани в контекста на видовия състав, произхода и пространственото им разположение.

Гора	% Естественост	% Фрагментираност
Рила, Пирин, Стара планина, Родопи	80	5

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 2

1. Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на процента на лесистост на ТП „ДГС Върбица”.
2. Да се използват лесовъдски системи, които да поддържат видовото, възрастовото и структурното разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. Да се прилагат природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особеностите на конкретното насаждение.
3. Най-малко 2% от територията на горскостопанската единица трябва да бъдат отделени за осигуряване на гори от основно представените горскодървесни видове, които са във фаза на старост (Old-growth forests).
4. Да се спазват екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности да се поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета.
5. Да се дава приоритет на естественото възобновяване. Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.
6. Не се допуска смяна на коренния дървесен състав.
7. При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. Да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение на територията на ТП „ДГС Върбица”.
8. Да не се допуска изкуствено залесяване на естествени открити пространства в горските масиви, с изключение на мероприятията за контрол на ерозионни процеси.
9. Да не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията. При планиране на пътищата и инфраструктурата, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които да подпомагат движението на организмите – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 2

1. При провеждане на мониторинга се следят и количествените показатели на трите критерия – естественост, фрагментираност и лесистост.
2. Мониторингът се извършва всяка година по документи и снимки. Да се използват действащите лесоустройствени проекти, планове за управление, териториално устройствени планове, процедури, свързани с промяна на предназначението на земи и гори от горските територии, стопански планове и т.н.
3. Да се осъществява контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности.
4. На всеки 5 години да се прави ревизия на теренни обекти, в които са проведени дейности, касаещи някой от критериите. Да се провеждат консултации със заинтересованите групи, обществеността и съответните власти, за да се осигури информираността на всяка от страните за дейностите на другата страна и работа за смекчаване на потенциалните бъдещи заплахи, като незаконна сеч, разработване на мини, неустойчиво земеделие и др.
5. Да се извършва мониторинг на въздействието на външни заплахи от антропогенен характер, например пожари, както и мониторинг на условията за възникване на екстремни събития, например нападения на вредители и др. и прилагане на превантивни мерки когато е възможно.

ЗАПЛАХИ:

- Намаляване на процента на лесистост на територията на ТП ДГС Върбица
- Намаляване на процента на ГФС.
- Изчистване на насажденията от мъртва и биотопна дървесина, в т.ч. дървета с хралупи, единични и групи със стари дървета.
- Залесяване на естествени открити пространства и залесяване с неместни и инвазивни видове.
- Антропогенна фрагментираност на територията

Попадащи в тази консервационна стойност са следните отдели:

ДГС „Върбица” : 1-239, 241-249.

ВКС 3. ЕКОСИСТЕМИ И МЕСТООБИТАНИЯ

ГВКС представляват всички ЗГГФ, включени в списъка на *Приложение 4* към Националното ръководство. За ВКС се считат и гори, притежаващи характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (Old growth forests), които със своята възрастова структура и степен на естественост представляват местообитание на комплекс от видове от специфични екологични и таксономични групи. Тези гори включват наличие на:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;

2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с масивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с белези от пожар или дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

За определяне на горите, отговарящи на критериите на ВКС 3, са използвани данни от ГСП на ТП „ДГС Върбица”. Извършено е и теренно обследване на идентифицираните за тази консервационна стойност типове екосистеми. Съгласно списъка към Приложение 4 на Националното ръководство за определяне на ГВКС, за територията на ТП „ДГС Върбица” са идентифицирани 5 типа редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелязани на терена тъй като в повечето случаи съвпадат с границите на насаждението.

G1.63 Medio-European neutrophile [*Fagus*] forests

Неутрофилните букови гори са най-разпространените в България букови гори. Формирани са на относително по-големи надморски височини от около 700 до около 1800 (2100) m при типичен планински климат. Заемат предимно северни склонове, долове и клисури. Почвите са неутрални, слабо кисели или слабо алкални, богати на хранителни вещества, влажни кафяви горски (*Eutric*, *Dystric* и *Mollic Cambisols*). Тези гори се развиват при среден хидротермичен режим и се характеризират с участието на редица бореални и средноевропейски видове, което ги прави сходни със средноевропейските букови гори. Преобладаващ дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*), който понякога в по-ниските части формира смесени широколистни гори с участие на *Acer heldreichii*, *A. pseudoplatanus*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Fraxinus excelsior*, *Populus tremula*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus glabra*, а в по-високите части на планините образува смесени широколистно-иглолистни гори с *Abies alba*, *Picea abies* и *Pinus sylvestris*. Храстов етаж обикновено не се формира, но сравнително постоянно участие имат *Daphne mezereum*, *Lonicera xylosteum*, *Rubus idaeus*, *Salix caprea*, *Sambucus racemosa*. Мезофилните букови гори се отличават с богат и разнообразен по флористичен състав и обилие тревен етаж в сравнение с останалите букови гори в България. Доминиращи видове най-често са *Anemone nemorosa*, *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum*, *Lamium galeobdolon*, *Sanicula europea*, *Melica uniflora*.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания (Бисерков ред. под печат) с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” неутрофилните букови гори са представени от следните подтипа **Мезофитни букови гори върху сравнително бедни почви (асоциация *Festuco drymejae-Fagetum*)**. Този подтип включва гори върху бедни до средно богати, добре запасени с влага кафяви горски почви и сенчести склонове с надморска височина от 600 до

1500 m. Етажът на дърветата, в който често пъти субедификатори са *Carpinus betulus* и *Quercus dalechampii*, е със сравнително по-ниско покритие. По-високата почвена влажност определя участието на мезохигрофити като *Eupatorium cannabinum* и *Prunella vulgaris*. Основен доминант е *Festuca drymeja*. Постоянно присъствие имат също *Galium odoratum*, *Prenanthes purpurea* и *Rubus hirtus*.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” местообитанието е установено в отдел: 56 а.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Условията в тях позволяват прилагане разнообразие от лесовъдски системи, които трябва да осигурят тяхното структурно разнообразие и разнообразието на фази на развитие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура, която ще осигури по-голямо разнообразие от местообитания и ще спомогнат за запазването на дендрологичното разнообразие. Препоръчително е да се избягва прилагане на краткосрочни постепенни сечи, тъй като това води до формиране на едновъзрастни млади насаждения с хомогенна структура. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествени им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовоторазнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни изветлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests). Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и илагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.
5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

G1.66 Medio-European limestone [Fagus] forests

Ксеротермофилни гори, развиващи се върху варовити, често плитки почви от типове лесивирани файоземи (*Luvic Phaeozems*) и рендзини (*Rendzic Leptosols*). Основен дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). В състава на дървесния етаж участват още *Tilia tomentosa*, *T. cordata*, *Carpinus betulus* и *C. orientalis*. Храстовият етаж е изграден от *Acer campestre*, *Cornus mas*, *Fraxinus ornus* и *Ligustrum vulgare*. В тревния етаж участват видове, характерни за термофилните дъбови гори (*Brachypodium pinnatum*, *Lathyrus niger*, *Mycelis muralis*, *Physospermum cornubiense*). Характерен белег е и участието на видове от сем. *Orchidaceae* (*Cephalanthera* spp., *Dactylorhiza cordigera*, *Epipactis* spp., *Neottia nidus-avis*, *Orchis pallens*).

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” местообитанието е установено в отдели: **1** а, б, в, **2** б, в, **3** а, б, д, е, з, и, **4** б, г, д, е, ж, з, и, к, л, **5** в, ж, з, и, к, л, **6** б, к, л, м, н, о, **7** г, д, е, ж, з, **8** г, е, Доклад за ГВКС на територията на ТП „ДГС Върбица”

ж, з, к, л, м, **9** е, ж, л, м, р, **40** а, к, **41** б, д, ж, л, н, о, **42** а, д, м, **43** а, в, **44** а, в, д, **45** б, е, ж, и, **46** в, г, д, ж, **48** а, б, г, д, ж, **50** б, **51** б, в, **52** б, г, **57** в, г, д, **58** а, д, **59** а, в, д, **60** б, е, з, **62** л, о, р, т, ф, **63** д, е, з, и, **64** б, в, **65** а, б, **66** а, б, **67** а, г, ж, и, л, **99** д, **111** а, б, г, **112** а, б, **114** а, **115** а, б, г, **116** а, б, в, **117** а, б, г, **118** г, д, ж, **119** б, д, ж, **120** а, г, д, **121** а, б, в, **122** в, д, е, **123** б, в, г, д, ж, **124** б, г, д, ж, **125** а, б, к, л, н, **135** а, г, **136** б, ж, **137** б, д, ж, **138** в, г, **139** а, **145** б, в, ж, л, **154** а, е, и, **156** а, г, ж, **157** м, **158** г, **167** б, д, е, **168** б, г, **169** д, е, ж, **170** м, **181** а, б, **182** в, е, з, к, **183** а, з, и, **184** в, к, **185** а, в, г, з, **186** а, в, г, д, е, **187** б, е, з, к, л, м, **188** г, ж, з, **189** а, е, н, п, р, т, ф, **190** и, **209** а, ж, **210** е, **217** а, **218** а, е, ж, **219** а, г, **225** г, **227** в, **228** а, д, з, **232** ж, к, о, с, **235** б, **236** а, в, д, е, з, и, **237** а, в, д, е, **238** а, г, д.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни ситуацията в тях. Потенциален проблем при извеждане на сечи е по-голямата вероятност от зачимяване и увеличаване на покритието на храстовия етаж при равномерно отваряне на склопа. Тъй като част от тези гори растат на терени с ниска продуктивност, за всяко конкретно насаждение се изисква да се направи оценка на производствените цели.

При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри. При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests). Да

се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и лиз на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и илагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.
5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

G1.69 Moesian [*Fagus*] forests

Чисти и смесени широколистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). Срещат се предимно в предпланините, ниските планини и долните части на високите планини в диапазона от 100 до 1000 (1300) m надм. вис. при условия на умерено-континентален и преходно-континентален климат. Заемат главно сенчести изложения и участъци в доловете с относително по-висока въздушна и почвена влажност. Почвите са кафяви горски (*Cambisols*) и по-рядко канелени горски (*Chromic Cambisols*) и рендзини (*Rendzic Leptosols*). Мизийските букови гори се отличават с термофилен характер, подчертан чрез присъствието на видове от съседно

разположените дъбови, липови, габъррови и др. широколистни гори. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, мизийският бук формира смесени гори с участие най-вече на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и обикновен горун (*Quercus dalechampii*). В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове сюжен произход и разпространение - *Acer hyrcanum*, *Corylus colurna*, *Ostrya carpinifolia*, *Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Sorbus torminalis* и *Tilia tomentosa*. Храстов етаж обикновено не е формиран. По-често се срещат единични храсти от *Cornus mas*, *Crataegus monogyna*, *Rosa arvensis*, *Rubus hirtus*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*. Общото покритие на тревния етаж варира в широки граници в зависимост от покритието на дърветата и се характеризира с мозайчна структура. Най-често се формират микрогрупировки с преобладаване на следните видове: *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria bulbifera*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galium odoratum*, *Luzula forsteri*, *Melica uniflora* и *Sanicula europaea*. Други видове с висока срещаемост са *Dryopteris filix-mas*, *Hedera helix*, *Lamium galeobdolon*, *Melissa officinalis*, *Mycelis muralis*, *Piptatherum virescens*, *Polygonatum latifolium*, *P. odoratum*, *Potentilla micrantha*, *Sanicula europaea*, *Tamus communis*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana* и *V. riviniana*. Присъствието на *Glechoma hederacea*, *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и *Physospermum cornubiense* е указателно за термофилния характер на този тип букови гори. Характерен е и пролетният синузий от *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger*, *Physospermum cornubiense* и др.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” местообитанието е установено в отдели: **10** б, г, е, **12** б, **13** б, в, е, ж, з, **14** е, з, **15** ж, з, л, **16** г, д, м, о, р, с, т, **17** а, г, е, и, к, **18** б, в, г, д, ж, и, м, **19** а, в, д, ж, **20** а, б, в, д, е, з, и, **21** а, в, е, ж, з, и, к, н, **22** г, ж, з, **23** а, б, в, г, д, ж, з, и, **24** а, д, е, з, и, н, **25** з, м, н, о, **26** з, к, **27** а, б, в, д, ж, з, и, к, м, н, **28** а, г, **29** в, г, **30** д, е, **34** г, **35** а, г, е, з, н, **36** а, в, е, з, **37** а, д, з, к, о, **38** а, к, н, т, **39** м, **53** а, д, и, **54** в, г, д, е, **55** а, д, е, ж, **56** б, в, г, з, и, к, **68** е, ж, з, к, л, **69** в, д, е, ж, **70** в, ж, з, и, **71** б, е, ж, к, л, н, р, **72** б, в, г, **73** д, е, **74** а, в, д, и, к, **75** а, ж, з, **76** в, з, и, **77** б, е, н, п, **78** в, д, ж, **79** а, ж, **80** а, б, о, т, **81** в, л, **82** б, д, **83** а, б, д, к, **84** а, е, и, м, **85** а, л, **86** д, л, н, о, **87** а, в, е, **88** а, д, **89** б, и, **90** в, г, **91** б, г, е, и, **92** а, б, г, ж, л, о, **96** б, **97** в, г, е, **98** ж, **101** д, **108** а, , **126** в, е, ж, **127** а, б, **130** и, л, **131** д, к, л, **132** в, д, л, **133** в, е, з, и, л, **134** о, р, с, т, **140** б, е, **141** б, д, з, **142** а, б, е, **143** б, д, **144** а, ж, и, **147** б, г, д, **148** в, **161** з, **162** б, в, ж, к, л, **163** г, д, з, м, **164** а, г, ж, к, **165** б, в, е, ж, з, и, **166** а, г, е, **172** в, **173** д, и, **174** б, з, **175** в, з, и, **176** а, г, и, **178** е, **179** м, **180** г1, з, **187** в, **190** г, е, ж, з, **191** а, в, д, **192** а, и, м, н, **193** к, **195** е, **197** д, **198** в, д, л, **199** а, е, з, р, т, **200** а, о, **201** а, **202** а, б, **203** о, **204** г, **213** б, **215** з, **220** г, **222** б, **223** в, е, **245** а, г, е, ж.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложниситуацията в тях. За насажденията, които растат на терени с ниска продуктивност, се изисква да се направи оценка на производствените им цели.

Поради граничните условия на месторастенето част от тези насаждения имат

смесен характер. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, букът формира смесени гори с участие най-вече на обикновения габър и горунът. В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове като хиркански клен, воден габър, цер, благун, сребролистна липа и брекина. При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests). Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и лиз на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и илагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга

може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.

2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.

3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.

4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

G1.7C4 Thermophilous [*Tilia*] woods

Гори с ясно изразено доминиране на сребролистна липа (*Tilia tomentosa*), възникнали предимно вторично на мястото на дъбови гори. Освен основният вид, в дървесния етаж участват *Acer campestre*, *Fraxinus ornus*, *Quercus cerris*, *Q. robur*, *Quercus frainetto*, *Q. petraea* agg., *Acer platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *A. tataricum*, *Sambucus nigra*, *Sorbus torminalis*, *Tilia cordata*. В липовите гори няма развит храстов етаж. В някои съобщества сравнително често се среща *Staphylea pinnata*, Други храстови видове, които участват в състава на липовите гори, са *Berberis vulgaris*, *Cornus mas*, *C. sanguinea*, *Corylus avellana*, *Crataegus monogyna*, *Ligustrum vulgare*, *Viburnum lantana*. Тревната покривка е с ниско покритие, като по-често се срещат *Arum maculatum*, *Buglossoides purpureoerulea*, *Dactylis glomerata*, *Hedera helix*, *Geum urbanum*, *Melica uniflora*, *Melittis melissophyllum*, *Ruscus aculeatus*, *Ruscus hypoglossum*, *Asperula taurina*, *Carex pilosa*, *Cephalanthera damassonium*, *Lilium martagon*, *Limodorum abortivum*, *Platanthera chlorantha*, *Stellaria holostea* и др. Характерно е масовото развитие на пролетни ефемероиди (*Anemone ranunculoides*, *Convallaria majalis*, *Corydalis bulbosa*, *C. solida*, *Ranunculus ficaria*, *Gagea minima*, *Galanthus elwesii*, *Helleborus odorus*, *Isopyrum thalictroides*, *Lamium galeobdolon*, *Polygonatum latifolium*, *Pulmonaria officinalis*, *Scilla bifolia*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana*), които на места формират кратковременен етаж с покритие до 80 %.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” местообитанието е установено в отдели: **12 е, 21 г, 22 а, в, 25 е, 26 г, 88 б, 110 г, 113 д**

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

В насажденията в добро състояние да се удължи турнуса на сечта и да се провеждат подходящи отгледни мероприятия, които ще подобрят устойчивостта на насажденията и качествените им характеристики. При лесовъдските мероприятия да се поддържа смесения състав на насажденията. Строг контрол при събирането на цветовете за стопански цели и недопускане сеч на клони и цели дървета за тази цел.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.
5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

G1.A4 Ravine and slope woodland

Смесени широколистни гори разположени на стръмни и урвести места. Характерни растителни видове са планински ясен (*Fraxinus excelsior*), обикновен явор (*Acer pseudoplatanus*), дребнолистна липа (*Tilia cordata*) и едрolistна липа (*Tilia platyphyllos*).

Местообитанието е представено от сенчести и влажни смесени първични или вторични широколистни гори с разнообразен дървесен състав и задължително участие на *Acer* spp., *Tilia* spp. и *Fraxinus* spp. Тези гори заемат най-често стръмни и отвесни скални склонове, сипеи или неравни колувиални наноси, по-често на варовик. Тревният етаж е представен от видове, характерни за буковите гори. Те са се запазили на местата където доминирането на бука е било невъзможно. Флористичният състав е разнообразен, но с най-висока срещаемост са следните видове: *Allium ursinum*, *Dryopteris* spp., *Galium aparine*, *Geranium robertianum*, *Geum urbanum*, *Mercurialis perennis*, *Phyllitis scolopendrium*, *Polystichum setiferum*, *Urtica dioica* и др.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “застрашено местообитание”.

На територията на ТП „ДГС Върбица” местообитанието е установено в отдели: **16 з, 51 а, 54 б, ж, 109 б.**

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Условията на месторастене позволяват да се поддържа уникален смесен състав в тези гори. На територията на ТП „ДГС Върбица” се срещат насаждения, доминирани от обикновения явор, които са изключително редки. Тъй като част от смесените широколистни гори растат на непродуктивни и/или стръмни терени се изисква за всяко конкретно насаждение да се направи оценка за ползата от поставяне на производствени цели.

При решение за стопанисването на тези горски екосистеми е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри. Да се ограничи пашата на домашни животни в насажденията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и илагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.
5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

Гори във фаза на старост (Old growth forests)

Гора във фаза на старост (Old growth forests) е горска територия, в която гората е достигнала значителна възраст, не е била обект на големи природни и антропогенни нарушения и са представени следните характеристики:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с масивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;

6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;

7. Неравномерна пространствена структура.

Горите във фаза на старост (ГФС), със своята специфична структура и функционалност, са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптимални условия за съществуване. Нещо повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

Необходимо е на най-малко 5% от територията на горскостопанската единица да бъдат отделени насаждения за осигуряване на гори във фаза на старост. Особено подходящи за тази цел са естествени насаждения с възраст над 100 години, които не са били обект на стопанска дейност. Препоръчително е горите във фаза на старост да бъдат относително равномерно разпределени на територията, като площта на един комплекс от стари гори да бъде не по-малко от 40 ха. По възможност трябва да се осигури и свързаността на тези комплекси с коридори, които също са съставени от ГФС.

№	Тип горски екосистеми		Обща площ по тип екосистема, ха	Подотдели и площи на представителни образци. Обща площ на образците (не по-малко от 10%), ха	% от общата площ на типа екосистема	Подотдели и площи на гори във фаза на старост (ГФС). Обща площ на ГФС(не по-малко от 5%), ха
10	Термофилни букови гори	семенни букови гори	58.5	108-а(17.2 ha), 161-з(9.8 ha), 163-м(3,7 ha), 164-к(11.5 ha), 165-м(7.7 ha), 166-з(1.3 ha), 167-е(7.3 ha);	58.5	108-а(17.2 ha), 161-з(9.8 ha), 163-м(3,7 ha), 164-к(11.5 ha), 165-м(7.7 ha), 166-з(1.3 ha), 167-е(7.3 ha);
			543.1	20-б(12.8 ha), 20-д(25.1ha), 21-о(8.9 ha), 30-е(1.3 ha), 35-к(9.8 ha), 41-б(22.5 ha), 44-в(4.9 ha), 45-е(15.6 ha), 45-и(16.2 ha), 46-г(16.0 ha), 46-ж(14.2 ha), 48-ж(17.3 ha), 54-д(8.5 ha), 61-и(23.8 ha), 70-н(1.7 ha), 74-л(5.5 ha), 77-е(9.0 ha), 78-ж(16.1	276.8	111-а(2.3 ha), 111-б(2.5 ha), 111-в(1.3 ha), 111-г(13.3 ha), 112-а(0.6 ha), 112-б(18.2 ha), 112-в(0.4 ha), 112-г(0.5 ha), 112-д(22.9 ha), 114-а(8.4 ha), 114-б(0.6 ha), 115-а(2.1 ha), 115-б(2.6 ha), 115-в(2.2 ha), 115-г(25.2 ha), 115-ж(18.8 ha), 116-а(17.6
11	Гори от зимен дъб	семенни гори от зимен дъб	19.0	107-а(11.7 ha), 127-д95.7 ha), 127-е(1.6 ha);	19.0	107-а(11.7 ha), 127-д95.7 ha), 127-е(1.6 ha);

12	Дъбови гори с участието на зимен дъб, благун, цер	естествени гори	378.2	25-б(22.8 ha), 31-а(6.7 ha), 31-в(22.3 ha), 31-ж(11.4 ha), 42-б(19.7 ha), 45-з(2.7 ha), 46-а(24.2 ha), 46-е(8.6 ha), 47-а(21.4 ha), 47-в(19.2 ha), 47-г(10.2 ha), 60-д(13.6 ha), 80-в(15.4 ha), 80-н(13.5 ha), 83-в(5.2 ha), 83-ж(11.0 ha), 84-б(13.3 ha), 92-е	77.8	31-а(6.7 ha), 31-в(22.3 ha), 127-в(3.5 ha), 226-в(24.9 ha), 245-п(20.4 ha);
13	Церови гори	семенни гори от цер	126.8	174-к(1.5 ha), 206-в(6.4 ha), 217-а(2.8 ha), 217-г(10.4 ha), 221-а(13.2 ha), 222-а(4.0 ha), 222-в(12.4 ha), 244-г(5.8 ha), 245-н(3.2 ha), 245-у(2.4 ha), 248-а(20.2 ha), 248-б(16.0 ha), 248-в(12.0 ha), 248-г(25.3 ha);	13.2	221-а(13.2 ha),
18	Габърви гори	семенни габърви гори	103.8	60-ж(2.0 ha), 64-г(11.4 ha), 73-е(20.6 ha), 111-е(8.8 ha), 113-б(7.4 ha), 113-в(1.0 ha), 210-г(0.4 ha), 217-а(2.8 ha), 221-в(21.4 ha), 221-г(6.9 ha), 221-д(23.9 ha)	69.4	113-б(7.4 ha), 113-в(1.0 ha), 210-г(0.4 ha), 217-а(2.8 ha), 221-в(21.4 ha), 221-г(6.9 ha), 221-д(23.9 ha)
19	Липови гори	естествени липови гори	5.4	110-г(5.4 ha),	5.4	110-г(5.4 ha),
20	Смесени широколистни гори (планински ясен, явори, липи) на стръмни склонове.	естествени гори	247.1	5-и(16.4 ha), 5-к(22.9 ha), 6-л(8.0 ha), 6-о(13.0 ha), 19-в(15.2 ha), 32-б(3.6 ha), 33-б(4.6 ha), 54-е(2.4 ha), 71-а(9.1 ha), 72-а(12.1 ha), 77-л(6.5 ha), 108-г(13.9 ha), 109-а(14.0 ha), 110-а(24.8 ha), 111-и(3.4 ha), 113-а(3.0 ha), 113-ж(12.5 ha), 120-в(128.8	108-г(13.9 ha), 109-а(14.0 ha), 110-а(24.8 ha), 111-и(3.4 ha), 113-а(3.0 ha), 113-ж(12.5 ha), 120-в(2.7 ha), 121-е(.8.5 ha), 122-з(0.8 ha), 122-и(0.5 ha), 123-к(10.8 ha), 124-ж(13.9 ha), 125-л(11.4 ha), 185-б(8.6 ha);
25	Гори от келяв габър	естествени гори	402.1	49-а(17.6 ha), 49-б(30.6 ha), 49-в(12.8 ha), 107-б(15.1 ha), 107-в(13.9 ha), 108-б(24.5 ha), 109-б(12.7 ha), 109-в(15.7 ha), 110-в(20.2 ha), 111-д(1.4 ha), 111-ж(14.8 ha), 111-з(1.5 ha), 111-к(3.3 ha), 113-з(16.7 ha), 114-в(15.8 ha), 114-г(21.0 ha), 114-д(341.1	107-б(15.1 ha), 107-в(13.9 ha), 108-б(24.5 ha), 109-б(12.7 ha), 109-в(15.7 ha), 110-в(20.2 ha), 111-д(1.4 ha), 111-ж(14.8 ha), 111-з(1.5 ha), 111-к(3.3 ha), 113-з(16.7 ha), 114-в(15.8 ha), 114-г(21.0 ha), 114-д(16.3 ha), 114-е(0.4 ha), 115-д(17.6 ha), 115-

28	Тревисти съобщества	24.2	49-3(0.7 ha), 57-1(5.7 ha), 57-2(2.2 ha), 59-1(0.9 ha), 60-1(1.8 ha), 61-2(0.7 ha), 65-1(0.2 ha), 65-3(0.8 ha), 67-2(0.1 ha), 67-3(0.1 ha), 67-4(0.9 ha), 79-3(0.9 ha), 79-4(0.1 ha), 79-5(0.1 ha), 79-6(1.0 ha), 85-4(4.6 ha), 85-6(2.0 ha), 206-3(0.1 ha), 206		
29	Недърво произв.	18.0	49-1(4.0 ha), 49-2(0.6 ha), 49-4(0.2 ha), 49-5(0.6 ha), 49-6(0.3 ha), 79-1(1.5 ha), 79-2(0.3 ha), 114-1(0.3 ha), 114-2(0.2 ha), 114-3(1.4 ha), 114-4(1.0 ha), 114-5(3.3 ha), 114-6(0.2 ha), 114-7(1.4 ha), 114-8(0.5 ha), 206-1(1.3 ha), 206-2(0.9 ha);		
		1926.2		990.0	

Поради достъпността на гората на територията на горскостопанската единица броят на насажденията с възраст над 120 години е ограничен. Поради тази причина средната възраст на насажденията, които са определени като бъдещи гори във фаза на старост е между 60 и 100 години. За да може да достигнат характеристиките на горите във фаза на старост, определените насаждения трябва да се остави на естествената им динамика. В тях се не се допуска лесовъдска намеса и извличане на дървесина, освен в случаите на големи природни нарушения /ветровали и каламитети на площи заемащи над 50% от съответната ГФС/.

Приблизително 160 до 230 години са нужни за да се формира гора със характеристики на гора във фаза на старост. Трансформацията от зрели гори към гори във фаза на старост е постепенна и продължителността ѝ зависи много от дървесния състав (видовете достигат за различно време пределна физиологична възраст), условията на месторастене (периодът е по-кратък на добри месторастения, отколкото на бедни) и първоначалната структура на насажденията (при хомогенна структура е по-бавно в сравнение с хетерогенната).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Необходимо е на най-малко 5% от територията на горскостопанската единица да бъдат отделени насаждения за осигуряване на гори във фаза на старост. Особено подходящи за тази цел са естествени насаждения с възраст над 100 години, които не са били обект на стопанска дейност. Препоръчително е горите във фаза на старост да бъдат относително равномерно разпределени на територията, като площта на един комплекс от стари гори да бъде не по-малко от 40 ха. По възможност трябва да се

осигури и свързаността на тези комплекси с коридори, които също са съставени от ГФС. За да може да достигнат характеристиките на горите във фаза на старост, определените насаждения трябва да се остави на естествената им динамика. В тях се не се допуска лесовъдска намеса и извличане на дървесина, освен в случаите на големи природни нарушения /ветровали и каламитети на площи заемащи над 50% от съответната ГФС/.

Приблизително 160 до 230 години са нужни за да се формира гора със характеристики на гора във фаза на старост. Трансформацията от зрели гори към гори във фаза на старост е постепенна и продължителността ѝ зависи много от дървесния състав (видовете достигат за различно време пределна физиологична възраст), условията на месторастене (периодът е по-кратък на добри месторастения, отколкото на бедни) и първоначалната структура на насажденията (при хомогенна структура е по-бавно в сравнение с хетерогенната).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя може да се провежда веднъж или повече годишно, ако е необходимо сезонно отчитане, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.
2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.
3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.
4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановете за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановете и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване на необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

ЗАПЛАХИ:

- Намаляване на процента на лесистост.
- Намаляване на процента на ГФС.
- Изчистване на насажденията от мъртва и биотопна дървесина, в т.ч. дървета с хралупи, единични и групи със стари дървета.
- Изкуствено залесяване на естествени открити пространства.
- Антропогенна фрагментираност на територията.

ВКС 4. ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ.

Тази ВКС се отнася до важните екологични функции на стопанисваната гора. Определени са следните компоненти:

- **Гори представляващи единствени източници на питейна вода**
- **Гори от решаващо значение за водосбора**
- **Гори с решаващо противоерозионно значение**
- **Гори с пожарозащитни функции**
- **Гори с решаващо значение за земеделието и рибарството**

На територията на ТП „ДГС Върбица” са представени типове ГВКС, свързани с екологичните функции на горските екосистеми. Определянето на тези консервационни стойности е извършено по данни от лесоустройствения проект и проведени интервюта с горските служители и местните заинтересовани страни. За всяка една от идентифицираните ВКС-та за територията на ТП „ДГС Върбица” са разписани конкретни мерки за стопанисване и мониторинг.

ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА

В България за ГВКС се считат всички ЗГГФ попадащи в рамките на санитарно-охранителните зони 1 и 2 на източници за питейно-битово водоснабдяване, определени по реда на Наредба 3 от 2000 г. За ВКС се считат също и ЗГГФ попадащи в близост до източници за питейно - битово водоснабдяване, но без определени официални СОЗ,

когато те са територии, включващи реката и крайбрежните заливаеми ивици на разстояние от 3500 м над водоземането и 50 м под него с широчина не по-малка от 1500 м от двете страни на реката.

За територията на ТП „ДГС Върбица“ в тази консервационна стойност попадат следните отдели и подотдели, определени като вододейна зона, обособени с цел снабдяване на населените места с вода за питейно - битови нужди: 42 в; 62 З; 70 н; 137 а

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

1. За обособените вододейни зони около източниците на питейна вода, дейностите трябва да се съобразяват с разписаните ограничителни режими съгласно Наредба 3 от 2000 г. и заповедите за учредяване на санитарно-охранителните зони. При планиране и провеждане на горскостопанските дейности е препоръчително да се вземат под внимание и следните общи насоки за лесовъдска намеса:

- ✓ Да се подпомага създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- ✓ Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;
- ✓ Пълнотата на насажденията във водосбора да не намалява под 0.5, но и да не е по-висока от 0.8, тъй като се увеличава процента на евапотранспирация;
- ✓ Забрана за използване на голи сечи;
- ✓ Зоните в непосредствена близост до водоизточниците изискват повече внимание, минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина, дърводобив с много ниска интензивност или липса на такъв.

2. Трябва да се извършва обучение на персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознае персонала с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за опазване на тези стойности.

3. За така учредените СОЗ, стопаните е добре да търсят компенсиране на пропуснатите ползи или увеличени разходи при стопанисването на горите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Горските стопани трябва да използват мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ, басейновите дирекции или водностопанските фирми.

ЗАПЛАХИ:

- Намаляване на пълнотата на насажденията под 0,5.

- Складиране на дървесина непосредствено във водните течения.
- Извършване на подвоз и извоз на дървесина, когато почвата е мокра и/или преовлажнена.

ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, които представляват:

1. ЗГГФ попадащи във водосборите на поройни водни течения, чиято лесистост надхвърля 40%;
2. Съобщества на клек (*Pinus mugo*);
3. ЗГГФ представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или попадащи в 200 метрова ивица под ГГГ;
4. Крайречни естествени гори от *Q. pedunculiflora*, *Q. robur*, *Fr. oxycarpa*, *Ulmus minor*, *U. laevis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Platanus orientalis*, попадащи в заливаемата тераса на речното течение;
5. Горите между дигата и десния бряг на р. Дунав, горите на островите и 200 метровата ивица от високия бряг на реката;
6. Гори в 100 метровата ивица на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг);
7. ЗГГФ попадащи в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2000 г.

За територията на ТП „ДГС Върбица” са определени ГВКС, покриващи изискванията на т. 4, 6, и 7 от определението, съгласно Националното ръководство за определяне на ГВКС.

Отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.2.4 на територията на ТП „ ДГС Върбица”: 157 л, 159 д .

Отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.2.6 на територията на ТП „ ДГС Върбица”: 240 ц, р.

Отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.2.7 на територията на ТП „ ДГС Върбица”: 230 в, г, д, е, 231 и, к, л, 246 а, 247 а, б, 248 б.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

1. Планирането и провеждането на стопанските дейности в ГВКС следва да се съобразяват с поддържане и подобряване на ВКС 4.2.
2. В насажденията с ВКС 4.2 точки 1, 6 и 7 могат да се посочат следните общи препоръки за лесовъдска намеса:
 - За намаляване повърхностния воден отток да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие с гора на горските територии в ивицата;
 - При нужда се провеждат залесителни мероприятия с използване на местни видове за увеличаване лесистостта;

- В насаждения с влошени структурни параметри и устойчивост да се планират и прилагат възстановителни мероприятия;
- Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- Пълнотата на насажденията в ивицата да не намалява под 0.6;
- Забрана за използване на голи сечи;

3. Основна цел при стопанисване на горите, формиращи горната граница на гората е осигуряване на техните водоохранни и водорегулиращи функции, поддържането жизнеността и близки до естествените структури на тези специфични гори.

Препоръчително е в този тип гори да не се извеждат лесовъдски мероприятия. В случаите, когато се налага провеждане на лесовъдски дейности, те трябва да имитират естествената динамика и възобновителни процеси на този тип гори. Необходимо е те да се планират и изведат по начин, които запазва естествената груповата структура на насажденията. Подходящо е използването на групово-постепенната сеч при достигане на възобновителна зрялост. Дърводобивът се явява като последствие от постигането на основната цел. Не се допуска залесяване на естествени открити пространства, с изключение на случаите при които има вероятност от развитие на ерозионни процеси или големи природни нарушения (ветровали, снеговали, пожари и каламитети).

4. За насажденията с ВКС 4.2, т.4 са в сила всички мерки, които са посочени за съответните насаждения, посочени във ВКС 3 за типа „Southern [*Alnus glutinosa*] galleries”.

5. Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

6. Поради опасността от ерозия, трябва да се използват технологични схеми и техника, осигуряващи минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина.

7. След прекратяване на стопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. извозни горски пътища);

8. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията, предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

В мониторинга на ВКС 4.2. се включват параметри като здравословно състояние на гората, наличие и интензивност на ерозионните процеси, промени в структурата и състава на насажденията, количество и структура на мъртвата дървесина. Като допълнение се организира мониторинг на параметри, характеризирани

водорегулационните функции на гората, като динамика на лесистостта, ерозионните процеси, степен на повреди по крайречната растителност и др. За определяне на отклонения в функционалността на тези гори може да се използва мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ, басейновите дирекции или водностопанските фирми.

ЗАПЛАХИ:

- Замърсяване с битови отпадъци.
- Извършване на подвоз и извоз на дървесина, когато почвата е мокра и/или преовлажнена.

ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, представляващи:

- 1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;**
- 2. Гори, създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси,**
- 3. Гори, предпазващи населени места или комуникации, разположени на пътя на паднали до момента лавини по данни от Планинската спасителна служба, гори в снегосборна област с наклон между 20°–50°, както и такива разположени под обезлесена снегосборна област с дължина над 200 м. и наклон над 20°;**

От ЗГГФ, включени на територията на ТП „ДГС Върбица“ за тази консервационна стойност се покриват определенията по т.1.

- 1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;**

Насаждения с наклон над 30°: 4 е, ж, и, 5 з, и, к, 6 б, г, л, о, 7 а, б, г, д, з, 8 б, и, 9 к, л, м, н, 10 б, е, 13 в, д, е, 14 б, 15 и, 16 г, з, и, н, о, п, р, с, т, 17 г, е, 18 ж, з, и, л, м, 19 д, е, 20 а, б, в, з, и, 21 а, в, г, е, и, 22 б, в, г, ж, з, 23 а, в, ж, и, 24 в, г, д, е, з, к, 25 з, н, 26 г, 27 ж, 29 г, 30 2, з, и, 31 а, 33 е, з, 34 а, в, 35 а, 36 е, з, к, 37 з, к, л, 38 д, ж, и, к, м, н, т, 39 б, г, н, о, п, 41 б, л, м, н, о, 42 а, д, м, 43 в, г, д, 44 в, д, 45 г, д, е, з, и, 46 г, е, ж, з, 47 а, д, 48 а, б, г, ж, 49 2, 3, а, б, в, 50 г, 51 б, в, 52 2, 54 г, д, е, ж, 60 д, 61 ж, з, 68 и, 69 а, б, в, г, д, е, ж, 70 а, 73 а, г, 74 2, б, д, 75 а, ж, з, 76 е, ж, 77 б, г, е, ж, л, 78 а, 79 9, б, 80 1, б, 81 д, е, ж, и, н, 82 ж, 83 а, б, в, д, ж, з, и, к, 84 м, 85 1, а, г, е, ж, з, и, 86 д, 87 2, 88 а, б, 99 в, 100 1, а, 101 а, б, е, ж, 102 в, д, е, к, 103 2, б, и, 104 в, г, д, е, 105 д, 107 а, и, 108 а, б, в, 109 а, в, 110 а, в, г, 112 а, б, 113 1, 2, а, ж, з, 114 1, 2, 3, 5, б, б, в, г, 115 д, 117 д, 119 б, д, е, ж, 120 б, в, г, д, 121 1, 2, д, е, 122 1, 2, г, д, е, 123 3, д, е, 124 2, д, е, ж, 125 м, н, о, 126 з, и, к, 127 д, е, 132 1, 2, 3, 4, е, ж, и, к, 133 3, м, 134 4, з, у, 135 1, б, ж, 136 2, г, ж, 152 а, б, 153 1, 2, 4, 5, б, а, 154 б, ж, 155 а, б, г, е, 156 2, 3, 4, 5, б, б, в, е, з, 157 б, л, 161 з, и, 162 в, д, е, к, л, м, 163 е, ж, з, и, м, 164 а, е, к, 165 1, г, д, 166 1, б, в, е, 167 1, в, г, е, 168 г, 169 ж, 170 щ, 172 д, 173 1, а, б, д, е, ж, 174 к, 176 и, 179 м, 181 в, д, 182 1, з, к, 183 1, 186 д, е, 187 1, а, г, д, е, ж, м, 188 е, 189 ф, 190 г, д, 191 г, 192 л, н, 193 к, 209 а, 222 а, в, г, 227 б, 232 с, 236 а, 245 к, п.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Доклад за ГВКС на територията на ТП „ДГС Върбица“

1. Стопанисването на гори, представляващи трябва да е насочено към ограничаване опасността от развитие на ерозионни процеси.
2. Планирането и стопанските дейности в ГВКС се съобразяват с ВКС 4.3. Като общипрепоръки за лесовъдска намеса могат да се посочат:
 - Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора, като пълнотата на насажденията не се намалява под 0.5;
 - Да се извеждат навреме отгледните мероприятия, особено в горските култури, за да се осигурят жизнеността и устойчивостта на насажденията;
 - Когато пред насаждение от списъка на ГВКС 4.3 са поставени допълнително една или повече цели (напр. курортни гори), лесовъдските мероприятия трябва да постигнат баланс между тях, но като приоритет остава осигуряване на противоерозионната функция;
 - Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
 - При много стръмни терени (31-45о) не се водят голи сечи и краткосрочно постепенни сечи;
 - При каменливи и урвести терени (над 45о) да не се провеждат стопански мероприятия;
 - При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка;
 - При нужда се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва коренната горскодървесна растителност; В горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи:
 - Не се допуска извеждането на сечи;
 - Провеждат се мероприятия за подпомагане на допълнително настаняване на растителност;
 - Предвиждат се мероприятия за заздравяване устойчивостта в основата на склона при водни течения (включва изграждането на технически съоръжения за формиране на профил на равновесие).
3. Да се определят и картират пътищата и временни складове, които имат нужда от рехабилитация. След провеждането на дърводобива задължително се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена.
4. Да се разработят планове или правила за рехабилитация на нарушени или други територии, заплашени от ерозия и/или, в които мониторингът показва повишени нива на ерозия.

5. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. Препоръчително е да се осъществят контакти и консултации със специалисти от РИОСВ.
2. За горите с решаващо противоерозионно значение да се извършва два вида мониторинг – краткосрочен и дългосрочен:
 - краткосрочен – наличие на прояви на съвременна ерозия (засегната площ).
Наблюдение – всяка година;
 - дългосрочен – правят се измервания на мощността на почвения профил и мъртвата горска постилка (МГП). Наблюдение – през 10 г.
3. За горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи се отчита динамиката на следните параметри:
 - При формиран сипей се отчита обема на отложените материали;
 - Площна динамика на свлачището;
 - Площна (обемна) динамика на зоната на разрушаване;

Наблюденията се извършват всяка година.

ЗАПЛАХИ:

- Прилагането на лесовъдски системи, при които пълнотата на насаждението да се намалее под 0,5.
- Извеждане на горскостопански мероприятия на каменливи и урвеси терени.
- Използването на техники и технологии нарушаващи почвената покривка.

ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ

За ГВКС се приемат всички широколистни гори разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи с различно селскостопанско ползване, имащи ширина на насаждението минимум 100 м. и максимум 250 м. и състав включващ всички широколистни видове без бреза, акация и тополови култивари.

За територията на ТП „ДГС Върбица“ въз основа на геобазата данни и теренни проучвания са определени широколистни гори от видове, отговарящи на изискванията за големина на заеманите площи.

Подотделите, съответстващи на тази консервационна стойност са:

11 д, 31 в, 32 б, в, м, 33 и, 37 а, 38 а, в, т, 39 п, 63 в, л, 81 д, 82 б, в, д, 83 б, 86 з, п, 103 к, л, 104 ж, 105 д, ж, и, 106 б, д, 108 д, 118 в, 131 а, 132 в, 133 в, 158 а, 159 б, в, е, 160 б, е, 161 в, г, е, ж, з, м, 162 ж, 163 м, 170 в, г, з, м, р, ц, ч, 172 а, ж, 173 ж, 180 д, е1, ж, и, т, 227 а, 230 а, б, г, 231 а, б, 240 а, б, в, 243 ж, и

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

1. Да не се допуска фрагментация на тези гори. Насажденията с отворен склоп или гори в които е воден дърводобив с висока интензивност са по-предразположени към пожари, тъй като създават предпоставки за увеличаване на тревното и храстовото покритие.
2. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа широколистния състав на гората. При стопанисването им да не се допуска понижаване на пълнотата под 0.7 върху цялата площ на ГВКС 4.4. При възобновителните сечи да се използват лесовъдски системи, които подпомагат създаването на групова структура.
3. При липса на подобни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване.
4. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

При тази ВКС се извършва мониторинг за честотата и площното разпространение на запалванията и пожарите в горскостопанската единица.

ЗАПЛАХИ:

- Исичането на широколистни гори в иглолистни.

ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ

Всички гори с критично въздействие върху горските функции, от които зависят земеделието, състоянието на рибните запаси, защитата на инженерни съоръжения са ГВКС, когато представляват:

1. Ивично разположени гори, в съседство с обработваеми земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;
2. Крайречни гори доминирани от различни представители на род *Salix* по брега на река Дунав и нейните острови, заливани при високи водни стоежи на реката, както и по бреговете на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг).

3. Гори създадени за защита на инженерни съоръжения.

За територията на ТП „ДГС Върбица“ са идентифицирани гори, които отговарят на определението за ВКС 4.5.3, свързани със защита на инженерни съоръжения.

Отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.5.3: **12** 1, 2, 3, д, е, ж, **13** б, **14** д, з, **15** и, л, **16** а, д, е, з, н, **17** з, е, ж, к, **18** 4, ж, з, и, к, л, **19** 2, ж, **20** и, **56** а, б, к, **62** 1, 2, а, и, к, л, м, р, с, т, х, **63** 1, 3, а, б, з, и, к, л, м, **86** 2, и, л, н, **87** 1, 4, а, б, г, д, з, **88** а, **96** 1, 2, д, **132** а, з, и, к, л, м, н, **133** 1, а, б, **134** 1.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

В горите за защита на инженерни съоръжения се препоръчва отгледните сечи да се водят с умерена интензивност. Възобновителните мероприятия трябва да осигурят плавен преход между старото и новото поколение гора, при което да не се намаляват съществено защитните функции. Това изисква прилагане на сечи с дълъг възобновителен период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

След провеждане на лесовъдски мероприятия е необходимо да се следи за изменения във състоянието и изпълнението на функции на гората като защитен фактор.

ЗАПЛАХИ:

- Намаляване площите на крайречните гори

ВКС 5. ОСНОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО.

Тази ВКС се различава от биологичните и екологични стойности по участието на местните общности в ползването и управлението на гората. При определянето и трябва да се оцени потенциалната зависимост на местното население от ресурсите, които им дава гората.

Една гора може да има статут на гора с ВКС, ако местните общности получават от нея жизненоважни горива, храни, фураж, лекарства, или материали за строителството, без да имат леснодостъпни алтернативи за тяхното набавяне. В такива случаи високата консервационна стойност изрично се определя като една или повече от тези основни потребности. Ако хората от някоя общност получават приходите си единствено от дадена гора и нямат алтернативен източник на доходи, то тази гора има ВКС.

Съгласно националното ръководство за определяне на ГВКС, в България следните ресурси могат да характеризират ВКС 5, според нивото на зависимост на местното население от тях, наличието на лесно достъпни заместители и взаимодействието с други ВКС:

- Дърва за огрев и битови нужди
- Паша и фураж – сено и листна маса

- Гъби
- Други недървесни продукти – лечебни растения, горски плодове, охлюви, продукти от лов и други (недървесни горски продукти, с които може да се търгува, включително уловени животни, смоли, плодове, и т.н.)
- Водоснабдяване (вода за пиене и за всекидневни нужди – виж ВКС 4.1)

Територията на ТП „ДГС Върбица“ обхваща част от територията на община Върбица. На територията на горското стопанство са разположени 10 от 17-те населени места на община Върбица с население общо около 11 000 души. В централното селище - гр. Върбица, живеят 4208 човека или 29.0% от общото население на общината. Селата разположени на територията на стопанството са: Тушовица, Бала река, Нова Бяла река / най-голямото по население в общината/, Маломир, Станянци, Божурово, Чернооково, Крайгорци и Менгишево в които е съсредоточено и по голямата част от населението на общината.

Типично за предпланинските райони, населените места на територията на ТП „ДГС Върбица“ са разположени почти равномерно доколкото позволяват природно-географските условия и ландшафта. Всички селища на територията са централно водоснабдени, електрифицирани, с телефонна мрежа и добре изградена пътна мрежа до всяко селище. Върбица е сред общините в страната и областта с висока безработица. В община Върбица, работната заетост на населението е насочено в земеделието и животновъдството, обслужването и търговията, дърводобива, дървообработване, а в м. Курорта има условия в района да започне да се развива туризъм, ресторантьорство и свързаните с това услуги.

ТП „ДГС Върбица“ е с висока лесистост – 96.0% от територията са залесени площи. По наблюдения на персонала на горското стопанство на територията на ТП „ДГС Върбица“ в горския сектор са заети около 10% от населението на района, които работят в горското стопанство, дърводобива (6÷10 местни дърводобивни фирми) и 8-те дървопреработвателни цеха на територията на горското стопанство. За подпомагане на доходите и за собствена консумация, част от местното население сезонно събира в горите гъби, билки и горски плодове.

На територията ТП „ДГС Върбица“ има десетина изкупвателни пункта за гъби и билки, в които се събират средногодишно по около 40 тона билки и около 500кг гъби от целия регион. Държавните гори на територията на горското стопанство са 97.7% (18 724.7 ха), общинските гори заемат 0.8% (155.1 ха), частните са около 1.3% (246.4 ха), на други юридически лица заемат 0.1% (24.1 ха) и на обществени организации (кооперации) са 0.1% (10.7). Цялото население (100%) на територията на ТП „ДГС Върбица“ се отоплява с дърва, което говори за важността на този ресурс за района. Средногодишното производство на дърва за огрев от държавните гори в ТП „ДГС Върбица“ е около 20 000 пространствени

куб.м, от които около 2 000 куб.м. иглолистни дърва и около 25 000 куб.м. широколистни дърва за огрев. Държавното горско стопанство осигурява за местното население при преференциални условия, по тарифа на корен, около 10 000 пространствени куб.м от средногодишното си производство на дърва за огрев. По такъв начин ТП „ДГС Върбица“ изцяло задоволява нуждите на домакинствата на територията. Разрешеният по ГСП устойчив размер на ползванията за паша от местното население е върху 42.8% от общата площ на стопанството или 8208.8 ха средногодишно, както следва – за 6840 бройки едър рогат добитък, 32835 бройки дребен рогат добитък. Ползването на пашата се разпределя след съгласуване с кметствата за нуждите на местното население по подадените списъци с броя глави добитък по землища в съответствие с допустимото ползване ГСП .

Социалните функции на горите на територията на ТП „ДГС Върбица“ са големи и от особено значение за местното население по всички елементи от определението за ВКС 5, но съгласно изискванията за тази категория, може да се направи извода, че има критична зависимост и безалтернативност на местното население по отношение на който и да е от елементите на ВКС 5 на територията на ТП „ДГС Върбица“.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ СВЪРЗАНИ С ВКС 5

Като общи препоръки за управлението на горите в ТП „ДГС Върбица“ с цел съхраняване на социалната им значимост може да се каже:

- Поради високата степен на зависимост на местното население от дърва за огрев и битови нужди (100% от населението се отоплява с дърва), този елемент и в бъдеще ще бъде ключов по отношение определяне на отношението на местните хора и общински администрации към управлението на горите в стопанството. Ръководството на ТП „ДГС Върбица“ трябва да предвиди и за в бъдеще необходимите количества добив на дърва, без да бъде превишано, обаче предвиденото по ГСП количество;
- Да се ползват възможностите за допълнителни приходи от събиране на такси по съответните тарифи за ползване на недървесни горски продукти и извършване на туристически дейности в земите от горските територии;
- Да не се извършват голи сечи и реконструкции за подмяна на естествената горска растителност;
- Да не се извършват залесявания с не-типични и не-местни видове;
- Мероприятията да се провеждат равномерно по цялата територия на горскостопанските единици;
- Да не се превишават по обем и интензивност ползванията определени по ГСП.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА РЕСУРСИТЕ СВЪРЗАНИ С ВКС 5

Като общи препоръки за мониторинг на горите в ТП „ДГС Върбица“, с цел съхраняване на социалната им значимост може да се каже:

- Веднъж на 5 години да се извършва консултация с местната власт и населението за проверка социалната значимост на ресурсите на територията на ТП „ДГС Върбица“ съгласно определението за ВКС 5;
- Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в ГСП, като те се съобразяват с препоръките и указанията за стопанисване на ресурсите, свързани с ВКС 5.

ЗАПЛАХИ:

- Браконьерство
- Замърсяване с битови отпадъци или химически вещества.
- Изкореняване и повреда на индивидите

ВКС 6. КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ.

Една гора може да се обяви за ГВКС, ако притежава или осигурява стойности, без които местната общност би претърпяла драстична промяна в културата, или за които общността няма алтернатива. Съгласно нормативната уредба в страната около 40 000 обекта на културно-историческото наследство в България имат статут на паметник на културата. Част от тях попадат в гори или са тясно свързани с горски територии.

Такива ГВКС в България, съдържащи ВКС 6, са всички:

- 1. Гори и земи от горските територии попадащи в 500 м ивица около манастирите;**
- 2. Гори или земи от горските територии попадащи в 100 м ивица около параклиси, оброчища, аязма, текета, определени по приложения списък в *Приложение 6* и при консултации с местните хора;**
- 3. Гори или земи от горските територии попадащи в границите на паметниците на културата или в техните охранителни зони, определени по реда на Закона за Паметниците на Културата (ЗПК);**
- 4. Гори или земи от горските територии попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции посочени в приложения списък по *Приложение 6*.**

На територията на ТП „ДГС Върбица“ не са установени горски територии, отговарящи на изискванията в определението по ВКС 6 към националното ръководство за определяне на ГВКС. Когато в резултат на периодичния мониторинг за наличие на ГВКС на територията на

стопанството и от консултации с местното население се идентифицират обекти в горска територия, отговарящи на определението да бъдат ВКС 6, тогава горските стопани да се съобразяват със следните общи препоръки за управление и мониторинг на тези консервационни стойности:

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Да не се планират и провеждат мероприятия, които водят до промяна на ландшафта, облика на местностите и понижаване стойностите на гората като ВКС 6 (напр. голи сечи, реконструкции, краткосрочно-постепенни сечи, възобновителни сечи с голяма интензивност).

Особено внимание трябва да се обърне на запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората (запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни екстериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета).

През туристическите сезони и периодите на провеждане на традиционните събори, панаири или културни, исторически, религиозни мероприятия на местното население, в отделите на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаващи духа и спокойното протичане на мероприятията.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 6

През 5 години да се извършва консултация с местната власт, населението, културните и туристически организации за проверка дали определените ГВКС запазват значимостта си съгласно определението за ВКС 6, както и за поява и описване на нови ГВКС на територията на ДГС.

Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в Горскостопанския план и съобразени с препоръките и указанията за стопанисване на определените ВКС 6.

Мониторингът да се провежда чрез документална проверка и снимков материал.

ЗАПЛАХИ:

- Промяна на ландшафта и облика на местностите
- Понижаване на стойностите на гората като ВКС

ПРИЛОЖЕНИЕ

В 33 от Директивата за опазване на птиците попадат следните отдели и подотдели: 1 а, б, в, 2 1, а, б, в, г, 3 0, 1, 2, 3, 4, 5, б, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, 4 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, 5 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, 6 0, 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, 7 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, 8 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, 9 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, 10 а, б, в, г, д, е, ж, 11 а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, 12 1, 2, а, б, в, г, д, з, и, 13 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 14 0, а, б, в, г, д, 16 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, 17

1, 3, е, ж, з, и, к, **18** 4, л, **19** 0, ж, **20** и, **56** а, **62** 1, 2, ж, и, л, м, н, о, п, р, с, **63** 1, 3, а, б, к, м, н, **86** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, м, н, о, п, **87** 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, е, ж, **88** 1, 2, а, **96** 1, 2, 4, 5, **101** 1, 2, 26, 3, а, б, в, г, д, е, ж, **102** 1, 2, 3, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **103** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **104** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, **105** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **106** 1, 2, а, б, в, г, д, **107** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **108** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, **109** 1, а, б, в, г, д, е, **110** 1, а, б, в, г, **111** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, **112** 1, а, б, **113** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, **114** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, а, б, в, г, **115** 1, 2, а, б, в, г, д, **116** а, б, в, г, **117** а, б, в, г, д, **118** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **119** 1, 2, 3, 4, 5, 6, а, б, в, г, д, е, ж, **120** а, б, в, г, д, **121** 1, 2, а, б, в, г, д, е, **122** 1, 2, а, б, в, г, д, е, **123** 1, 2, 3, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, з, **124** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, **125** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, **126** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **127** 1, а, б, в, г, д, е, **128** 1, 2, а, б, в, г, з, **129** а, б, в, г, д, е, ж, **130** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **131** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, **132** н, **133** 1, а, **134** 5, а, б, в, г, е, ф, х, ц, **135** а, б, в, **137** 1, а, б, г, д, **141** а, **142** а, б, **143** 1, 2, а, б, **179** о, **217** 4, в, з, и, к, м, н, **222** 4, г, **223** и, **224** 0, 4, в, **225** д, **226** 1, 2, а, б, д, з, л, н, **227** 2, 3, а, б, **230** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, **231** 0, 1, 2, 3, 4, 5, 8, а, б, в, е, з, и, к, л, м, н, о, **239** а, б, в, **240** 1, 2, 3, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, **241** 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, д, **242** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **244** а, ж, з, и, **246** а, б, в, г, д, е, **247** а, б, в, г, **248** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, **249** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф

В 33 от Директивата за опазване на местообитанията попадат следните отдели и подотдели: **1** а, б, в, **2** 1, а, б, в, г, **3** 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, **4** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **5** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, **6** 0, 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, **7** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, **8** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, **9** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, **10** а, б, в, г, д, е, ж, **11** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **12** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **13** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **14** 0, а, б, в, г, д, з, **15** и, л, **16** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, **17** 1, 3, е, ж, з, и, к, **18** 4, з, и, к, л, м, **19** 0, 2, ж, **20** 0, и, **56** 1, 3, а, б, к, **62** 1, 2, м, н, о, п, **86** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, л, м, н, о, п, **87** 3, 4, в, г, д, е, ж, з, **101** а, б, в, г, д, ж, **102** 1, 2, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, и, к, л, **103** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **104** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, **105** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **106** 1, 2, а, б, в, г, д, **107** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **108** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, **109** 1, а, б, в, г, д, е, **110** 1, а, б, в, г, **111** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, **112** 1, а, б, **113** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, **114** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, а, б, в, г, **115** 1, 2, а, б, в, г, д, **116** а, б, в, г, **117** а, б, в, г, д, **118** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **119** 1, 2, 3, 4, 5, 6, а, б, в, г, д, е, ж, **120** а, б, в, г, д, **121** 1, 2, а, б, в, г, д, е, **122** 1, 2, а, б, в, г, д, е, **123** 1, 2, 3, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, з, **124** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, **125** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, **126** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, **127** 1, а, б, в, г, д, е, **128** 1, 2, а, б, в, г, з, **129** а, б, в, г, д, е, ж, **130** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, **131** а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, **132** н, **133** 1, а, **181** б, **184** и, **201** г, **207** 1, 2, а, б, в, **208** б, д, **209** а, в, д, е, **211** а, б, в, **212** а, б, в, г, д, **213** 1, а, б, в, г, д, **214** 1, 2, 3, 4, 5, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **215** 1, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, **216** а, б, в, г, **217** 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, **218** 0, 1, 2, 3, а, б, в, г, д, е, ж, з, **219** 1, а, б, в, г, д, е, **220** 0, 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, **221** 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, д, **222** 1, 2, 3, 4, а, б, в, г, д, **223** 0, 1, 2, 3, 5, 6, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, **224** 1, 4, а, в, г, **225** 1, а, в, **227** в, г, **228** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, **229** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, **231** 1, б, д, е, ж, **232** 1, 2, а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, **233** 1, а, б, в, *Доклад за ГВКС на територията на ТП „ДГС Върбица“*

Г, Д, **234** 1, 2, а, б, в, Г, **235** 1, 2, а, б, в, Г, Д, е, **236** 0, 1, 2, 3, 4, а, б, в, Г, Д, е, Ж, З, И, К, Л, **237** 1, 2, а, б, в, Г, Д, е, Ж, З, И, **238** 0, 1, 2, 3, а, б, в, Г, Д, е, Ж, З, **239** а, б, в.